

Haso Popara

TRI NEOBJAVLJENA DOKUMENTA O BANJALUČKOM MUTESELLIMU I MUHAFIZU ALI-BEGU GROŠIĆU - PRILOG HISTORIJI BANJE LUKE 1738-1740.

UVOD

Administrativno-policijsku službu za vrijeme turske vlasti u Bosni od 16. stoljeća do uvođenja reformi 1835. godine, pored vojvoda i kapetana vršili su i *mutesellimi*. Za razliku od kapetana, koji su pripadali vojnom staležu, vojvode i *mutesellimi* su bili civili. Do 18. stoljeća *mutesellimi* su službovali samo u većim mjestima kao što su: Sarajevo, Mostar, Banja Luka, Zvornik i Livno, a od 18. stoljeća i u nekim manjim mjestima kao što su: Foča, Nevesinje, Cernica i Blagaj. Za *mutesellima* ili po narodnom *musellima*, u 17. stoljeću je upotrebljavan i službeni naziv *kajmekam* (zastupnik). *Kajmekamom* se sve do reformi Mahmuda II nazivao i službenik koji je u odsustvu u glavnom gradu zamjenjivao vezira ili valiju. *Mutesellimi* su redovno birani iz uglednih trgovačkih i feudalnih porodica koje su uživale vezirovo povjerenje, a postavljeni su bujuruldijska koja su (u Sarajevu) bile adresirane na kadiju, janjičarskog zapovjednika, ulemu i ugledne ljude. Vezir je u svako doba mogao smijeniti *mutesellima* s položaja i na njegovo mjesto imenovati drugog. Služba *mutesellima* prestajala je istoga časa kada i služba vezira. *Mutesellimi* su primali i izvršavali naloge dobijene od vezira, odnosno Divana ili od kadija. U djelokrug *mutesellima* spadali su poslovi oko: skupljanja daća, utjerivanja dugova, privođenja optuženika sudu, zatvaranja i puštanja uhapšenih, sprovođenja krivaca u Travnik, isljeđivanja i ispitivanja optuženih, ukoćavanja i manjih kazni, progona iz grada, izvršavanja smrtnih kazni, ćefileme, deložiranja, uvođenja u posjed, progona eškije, bračnih sporova, opskrbe, popravki javnih građevina, rasprodaje ostavina, izdavanja pasoša, pravne zaštite interesa esnafa itd.¹

Koliko mi je poznato, do sada je bosanskohercegovačkoj javnosti nekoliko dragocjenih podataka o banjalučkom *mutesellimu* Ali-begu

1 Hamdija Kreševljaković, *Mutesellimi i njihov djelokrug*, Izabrana djela I /dalje: Kreševljaković, *Mutesellimi...*/, Sarajevo, 1991., str. 241-299.

Grošiću prezentirao jedino Hamdija Kreševljaković², i to, pozivajući se na dva objavljena rada³ i jedan originalni dokumenat.⁴ Kreševljaković piše: *Alibeg Grošić. Iz jednog njegovog pisma što ga je pisao u Banjoj Luci 22. marta 1719. križevačkom generalu Heisteru vidi se da je Alibeg bio muteselim grada Banje Luke i veliki zapovjednik sve pokrajine do grada Bišća i da je to bio "na misto gospodina paše Osmanpaše, vezira bosanskoga". U pismu preporučuje Heisteru odobaše Mustafu i Jusufa. Izgleda da je Alibeg Grošić bio muteselim više bosanskih vezira i da je na tome mjestu ostao sve do smrti. Slučaj njegove pogibije poznat nam je iz drugog poglavlja ove radnje. Ne znam kada je prvi put postao muteselim. Iz gornjeg pisma vidi se da se vlast Alibega Grošića prostirala sve do Bišća, no ne znam da li je ta vlast proizilazila iz titule muteselimske ili je on uz to bio i neki vojni zapovjednik. Grošići su starinom hrvatski plemići. R. Lopašić piše 1890. godine: "Plemića Jajčanića kasnije prozvanih Grošića, preda današnje grofovske grane Jelačića po tankoj krvi bilo je u Turskoj oko Banjaluke i u Hrvatskoj oko Petrinje. Ima dokaza da se početkom osamnaestog vijeka Vladislav Grošić, tajnik patrijarha Arsenija Černojevića i pisac znamenitih spomenica za odbranu srpskih povlastica, dobro pazio sa svojim rođakom Alibegom Grošićem, muteselimom i zapovjednikom Bosanske krajine."*

Kreševljaković na drugom mjestu⁵ o Ali-begu Grošiću piše: *U Banjoj Luci ubilo je više Banjolučana muteselima Ali-bega Grošića, nešto poslije 28. srpnja 1740. godine. Ubojice su pobjegle, a njihove porodice stigla je dvostruka kazna: progon i rušenje kuća. Ta murasela nije upućena banjolučkom muteselimu, nego imamima mahala u kojima su ubojice stanovale. Kako je taj akt dosta zanimljivog sadržaja, donosim ga u doslovnom prijevodu kustosa Derviša Korkuta: "Poslije pozdrava javlja se sadanjim efendijama mahala Stare carske, Arnaudije, Hadži Seferove, Senarije (ispr. Sitarije) i Osman-pašine u gradu Banjoj Luci. Povod pisanja ove murasele je sljedeći i na osnovu časne zapovijedi koju je izdao bosanski divan u pogledu egzemplarnog rušenja i razaranja kuća*

2 Ibidem, str. 294.

3 Dr. F. Rački, "Dopisi između krajiških turskih i hrvatskih časnika", *Starine Jugoslavenske akademije* XII, Zagreb, 1880., str. 38 i Radoslav Lopašić, *Bihać i bihaćka krajina - mjestopisne i poviestne crtice*, Matica hrvatska, Zagreb, 1890., str. 103.

4 Original murasele banjalučkog kadije Muse koji se nalazio kod Kreševljakovića. Istorijski arhiv Sarajevo otkupio je Kreševljakovićevu zbirku dokumenata, i to dio lično od njega 1956., a dio od Razije Kreševljaković u periodu između 1960. i 1961. godine (v. *Vodič kroz fondove i zbirke Istorijskog arhiva Sarajevo*, Sarajevo, 2003., str. 36).

5 Hamdija Kreševljaković, *Mutesellimi...o. c.*, str. 265.

i stanova i progonu i internaciji u Belgraddžik (Konjic)⁶ porodica zlikovaca po imenu Mehmed Berdo, Handan, Alija, sin Čejvana (Kejvan-oglu), Abdulah, sin Hadži Jusufov (Hadži Jusuf-oglu) i Kolarić, koji su poodavno ubili na pravdi Boga Ali-bega Groš-oglu (Grošića) pa pobjegli, napisana je i dostavlja se ova odluka s molbom da privedete i pohapsite njihove žene i čeljad. Treba da žene i kućnu čeljad spomenutih zlikovaca predvedete i pohapsite i da ste zdravi!

4. džumad-ul-evvela 1153. .

Od siromašnog Muse, kadije u gradu Banjoj Luci.”

Zanimljivo je da Ali-bega Grošića u svojim radovima, koji govore i o Banjalučkom boju iz 1737. godine, ne spominju ni njegovi savremenici⁷ ni kasniji historičari i istraživači.⁸ Gdje je te godine bio i na kome se položaju nalazio, nisam mogao utvrditi. Budući da se njegovo ime ne spominje ni među učesnicima Bitke pod Ozijom 1737. godine pod zapovjedništvom

6 Ovdje nije riječ o Konjicu nego o Glamoču, koji se u osmansko doba zvao Biograd ili Belgradžik (v. Kreševljaković, *Izabrana djela I*, Sarajevo 1991., str. 60 i 177). U osmanskim izvorima pod tim imenom Glamoč se spominje sve do 1833. godine, kao i u putopisima i špijunskim izvještajima toga doba.

7 Omer Novljanin, Ahmed Hadžinesimović, *Odbrana Bosne 1736-1739. (dvije neobjavljene hronike)*, preveli i priredili dr. Fehim Nametak i dr. Lamija Hadžiosmanović, Zenica 1994.; Lašvanin fra Nikola, *Ljetopis*, priredio, latinske italijanske dijelove preveo, uvod i bilješke napisao dr fra Ignacije Gavran, Sarajevo, 1981.

8 Hadžihuseinović Salih Sidki - Muvekkit, *Povijest Bosne*, knjiga 1, Sarajevo, 1999.; Kapetanović-beg Ljubušak, *Boj pod Banjom Lukom 1737.*, Sarajevo, 1888., reprint izdanje 1989.; Babić Bogoslav, "Proglas cara Karla III (VI) na bosansko pučanstvo od g. 1737.", *Vjesnik Kraljevskog hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog arkiva*, god. II, Zagreb, 1900.; Bašagić-Redžepašić Safvet-beg, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Sarajevo, 1986.; Dr. Milan Prelog, *Povijest Bosne u doba osmanlijske vladave*, I dio (1463-1739), Sarajevo, 1910.; Hammer von Joseph, *Historija Turskog (Osmanskog) carstva*, 3, prijevod i stručna redakcija Nerkez Smailagić, Zagreb, 1979.; Hamdija Kreševljaković, "Bitka pod Banjom Lukom 4. VIII 1737.", *Narodna uzdanica* br. IV, Sarajevo 1936., str. 91-113; Adem Handžić, "Bosanski namjesnik Hekim-oglu Ali-paša" *Prilozi za orijentalnu filologiju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, knjiga V /dalje: Handžić, *Bosanski namjesnik.../*, Orijentalni institut u Sarajevu, 1954-1955., str. 135-180; Džaja Mato, *Banja Luka u putopisima i zapisima*, III izdanje, Banja Luka, 1973.; Munib Maglajlić, "Narodna pjesma o boju pod Banjalukom 1737.", *Putevi*, XXX, 5, Banja Luka, 1984.; Malkolm Noel, *Povijest Bosne - kratak pregled*, Zagreb-Sarajevo, 1995.; Imamović Mustafa, *Historija Bošnjaka*, Sarajevo, 1997.; Enes Pelidija, *Banjalučki boj iz 1737- uzroci i posljedice*, Sarajevo, El-Kalem, 2003.

Bećir-paše Čengića⁹, možemo pretpostaviti da je bio sudionik Banjalučkog boja. Tome ide u prilog činjenica da je u ljeto sljedeće (1151/1738) godine bio na položaju muhafiza Banje Luke.

ALI-BEG GROŠIĆ KAO MUHAFIZ BANJE LUKE

Pregledom dokumenata koje je prije dvije godine Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu poklonila porodica Đumišić iz Banje Luke, pronašao sam tri originalna dokumenta koji se odnose na Ali-bega Grošića; dva deftera o skupljanju namirnica za opskrbu i smještaj vojske i jedan defter o popisu i podjeli ostavine nakon njegovog ubistva. Prva dva deftera sačinio je Mehmed, vršilac dužnosti kadije u Banjoj Luci, a treći kadija Musa, dakle, isti onaj kadija koji je izdao i gore spomenutu muraselu, kojom se u svome radu o mutesellimima služio Hamdija Kreševljaković. U prva dva dokumenta Ali-beg se navodi kao muhafiz¹⁰, a u trećem kao mutesellim grada Banje Luke. Defter koji se u Đumišića zbirci u Gazi Husrev-begovoj biblioteci vodi pod privremenim brojem A-108 datiran je 27. rebiu-l-evvela 1151. (16. jula 1738.) godine. Sačinio ga je spomenuti Mehmed, u dogovoru s prvacima (ajanima) i stanovnicima (ehali) Banje Luke¹¹, a po nalogu (bujuruldiji) bosanskog valije Hekim-oglua Gazi Ali-paše, koji traži da se, u cilju pobjede islamske vojske nad neprijateljem, tatarskoj vojsci¹² osigura 1.000 grla brava,

9 Olesnicki Aleksije, *Bosanska vojska pod zapovjedništvom Bećir-paše Čengića u rusko-turskom ratu 1737.*, Rad JAZU, knj. 269, Zagreb, 1940.

10 *Muhafiz*, zapovjednik većeg utvrđenog grada, a ponekad i cijele oblasti, u činu paše sa dva tuga, a ponekad i sa tri. Bila je to niža funkcija od valije i odgovarala je rangu sandžakbega (v. Abdulah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku*, treće izdanje, Sarajevo, 1973., str. 469; Enes Pelidija, *Banjalučki boj iz 1737- uzroci i posljedice*, Sarajevo, El-Kalem, 2003., str. 463.).

11 حَرَّرَ فِي الْيَوْمِ السَّابِعِ وَالْعَشْرِينَ مِنْ شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ لِسَنَةِ أَحَدَى وَخَمْسِينَ وَمِائَةً وَأَلْفٍ. حَرَّرَ هَذَا الدَّفْترَ بِمَعْرِفَةِ الْأَعْيَانِ وَالْأَهَالِي. تَقَهُ الْعَبْدُ الْفَقِيرُ إِلَيْهِ عَزَّ شَأْنُهُ مُحَمَّدُ الْمُؤَلَّى خَلَاةً بِدَارِ الْجِهَادِ بِنَالِوَقِهِ الْمَحْرُوسَةِ

12 Kao što se vidi tatarska vojska pod zapovjedništvom Mehmeda Giraj-hana stigla je dosta kasno, kada je stvarni rat već bio završen. Prema Hameru, brojčana snaga tatarske vojske iznosila je 6.000, dok je prema Lašvaninu brojala svega 3.000 vojnika. Hekim-oglu Ali-paša je ovoj vojsci pridružio i neke bosanske i hercegovačke čete i formirao vojsku od 6.000 boraca koja je upućena preko Une i opustošila mjesta Knezovu, Jasenovac i Dubicu (v. Handžić, *Bosanski namjesnik...o. c.*, str. 168-169). Ima indicija da su se neki od ovih tatarskih vojnika nastanili u Bosni, gdje su se poženili i zasnovali svoje porodice. U Bosanskoj krajini i danas ima porodica koje svoje porijeklo vode od ovih tatarskih vojnika. Zanimljivo bi bilo provesti jedno opširnije istraživanje i na tu temu napisati zaseban rad.

100 grla goveda, 150 šinika¹³ ječma i smještaj.¹⁴ U defteru se, zatim, navodi da su preko mubašira Ali-age, na časni sud pozvani vilajetski ajani, spahije, seoski knezovi i mahal-baše, koji su se jednoglasno dogovorili da se nabavka spomenutih roba razreže na stanovnike kadiluka i da se mubaširu Ali-agi isplati 165 groša na ime *hardž-i baba*, čohadar Ibrahim-agi 80 groša na ime *hardž-i raha*,¹⁵ Husejin-agi 60 groša na ime *hardž-i raha*, Ali-begu, muhafizu Banje Luke, 30 groša na ime *tabsilije*, kadi-efendiji 150 groša i naib-efendiji 125 groša na ime *hardž-i deftera*, mubaširu Osman-begu, zaduženom za osiguranje smještaja, 25 groša, posluži 30 groša, pekarima po 6,5 groša i pisaru 20 groša na ime *katibije*, što ukupno iznosi 969,5 groša.¹⁶

I drugi defter¹⁷, datiran 13. rebiu-l-ahira 1151. (2. augusta 1738.) godine, sačinio je spomenuti Mehmed, vršilac dužnosti kadije u Banjoj Luci.¹⁸ I u njemu se Ali-beg navodi kao muhafiz Banje Luke. Za razliku od prvog, u ovome se defteru doslovno ne spominje tatarska vojska. I on je sačinjen po nalogu (bujuruldiji) bosanskog valije Hekim-oglu Gazi Ali-paše, samo što su ovdje količine veće. Ovdje je, naime, riječ o nabavci 300 grla goveda, 2.000 grla brava i dovoljne količine hljeba, peksimeta i tjestenine

13 Šuplja mjera za žito, u raznim krajevima razne težine, a kod nas je obično vagala 80 oka (v. Abdullah Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom-brvatskosrpakom jeziku*, treće zdanje, Sarajevo, 1973., str. 589-590).

14 باعث تحرير دفتر بودرکه: حالا بوسنه واليسي ومحافظي دولتو عنایتلو وزیر مکرم غازی علی پاشا یسر الله له من الخیرات والحسنات ما یرید وما یشاء حضرتلرینک بیورلدی شریفلر ایله عساکر اسلام انجانیچون قضااسندن یالکز بیک قوچ ویوز اوکوز ویوز الی شنگ شعیر وتاتار عسکرینه قوناق مؤنتی... علی اغا قوللری مباشرتیه بیورلدی شریف بنالوقه محکمه سنه ورود ایدوپ اعیان ولایت وسپاهی وقرا کنترلری ومحلله باشیلرینک اتفاق واتحادلر ایله مرقوم بیک قوچ ویوز رأس اکوز ویوز الی شنگ شعیر أهالی قضایه توزیع...

15 *Hardž-i rah* (خرج راه) i *hardž-i bab* (خرج باب) su putni troškovi mubašira ili džizjedara, *tabsilija* (تحصیلیه) je pristojba na inkasaciju, *hardž-i defter* (خرج دفتر) je pristojba koja se plaćala kadiji za izradu deftera, a *katibija* (کاتبیه) pristojba koja se plaćala pisaru (v. Hamid Hadžibegić, "Džizja i harač", *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, III-IV, 1952-1953., str. 55-135 i V, 1954-1955., str. 43-102).

16 Godine 1108/1696. novi kovani dukat (*cedid eşrefi altın*), koji se uzimao kao podloga za obračun džizje, imao je prometnu vrijednost od 300 akči ili 100 para (2 i ^{1/2} groša). Godine 1744. uzet je za osnovu dukat zvani *zer-i mabhub*, koji je tada imao prometnu vrijednost od 110 para (2 i ^{3/4} groša). Vidi: Hamid Hadžibegić, "Džizja i harač", *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, III-IV, 1952-1953., str. 95-95.

17 Defter se u Đumišića zbirci u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu vodi pod privremenim br. A-101.

18 حرّر فی ۱۳ من شهر ربیع الآخر لسنة احدى وخمسين ومائة وألف. حرّر هذا الدفتر بمعرفة الأعیان والأهالی. تمّقه العبد الفقیر الیه عزّ شأنه محمد المولی خلافة بدار الجهاد بنالوقه المحروسة.

(humur), s preciznim podacima o nabavnoj cijeni, i to: 10 groša za odraslo goveče, 1 groš za bravče od 3 godine, 30 para za bravče od 2 godine i 20 para za bravče od 1 godine. U defteru se, zatim, navodi da će se taj iznos namiriti iz džizje (glavarine) za 1152. hidžretsku godinu (od 10. aprila 1739. do 29. marta 1740.).¹⁹ Na kraju oba deftera stoji da su uručena "*sadašnjem muhafizu Banje Luke Ali-begu...*"²⁰ Nakon toga slijedi detaljan popis kako je po selima i mahalama razrezano ubiranje gore navedenih roba.²¹

POPIS I PODJELA OSTAVINE IZA UBIJENOG ALI-BEGA GROŠIĆA

Kao što je u gore spomenutoj muraseli banjalučkog kadije Muse, od 4. džumade-l-evvela 1153. godine navedeno, u Banjoj Luci je (prema Kreševljakoviću, nešto prije 28. srpnja 1740. godine), više Banjalučana ubilo mutesellima Ali-bega Grošića. Prema originalnom defteru o popisu i podjeli ostavine iza ubijenog Ali-bega Grošića,²² ovo ubistvo je moralo biti izvršeno znatno ranije. U njemu se, naime, jasno navodi da ga je sačinio kadija Musa 8. safera 1153. (5. maja 1740.) godine, dakle, gotovo tri mjeseca prije nego što je izdao muraselu. Možemo pretpostaviti da su popis i podjela ostavine izvršeni neposredno nakon njegova ubistva, jer se po starom islamskom običaju popisu i podjeli ostavine iza umrlog pristupalo što prije. Tako su, npr., popis i podjela ostavine iza umrlog sarajevskog mutesellima Smail-bega Dženetića (um. 25. svibnja 1777. godine), obavljeni četiri dana poslije njegove smrti.²³ Budući da je ovaj popis sličan inventaru jednog dobro snabdjevenog etnografskog muzeja i da sadrži mnoštvo značajnih imena iz vojnog, političkog, ekonomskog, vjerskog i kulturnog života Banje Luke i šire Bosanske krajine od 1738. do 1740. godine i da bi mogao biti interesantan, kako za histori-

19 باعث تحرير دفتر بودرکه: حالا بوسنه واليسي ومحافظي دولتو عنایتلو وزیر مکرم غازی علی پاشا یسر الله له من الخیرات والحسنات ما یرید وما یشاء حضرتلرینک بیورلری شریفلر ایله عساکر اسلام انجامیچون بنالوقه قضاسندن مبیاعه اولنان اوچ یوز بقر وایکی بیک غنم یوز وقیه کلور بهر بقر بشر غروشه اوچ یاشنده غنمه بر غروش وایکی یاشنده غنمه اوتوز پاره وبر یاشنده غنمه یکرمشر پاره وريلمک اوزره اقتضا ایدن بهالی ی قضاء مزبورک بیک یوز الی ایکی سنه سنه محسوب کفره جزیه ...سی مالندن حواله وتقاص اولنمق اوزره جمله نک اتقاقيله قضاء مزبوره توزیع

20 ...حالا بنالوقه محافظي سعادتو علی بک حضرتلرینه ویریلان دفتردرکه بر وجه آتی ذکر اولنور

21 Budući da bi integralni prijevod ova dva deftera zauzeo puno prostora, u ovome radu ćemo ga izostaviti.

22 Dokumentat se u Đumišića zbirci u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu vodi pod privremenim br. A-4.

23 Hamdija Kreševljaković, "Dženetići - prilog proučavanju feudalizma u Bosni i Hercegovini", *Radovi Naučnog društva NR Bosne i Hercegovine*, br. II/1954., str. 110-163., knj. I, Sarajevo, 1954. godine.

čare tako i za etnografe, donosim ga u integralnom prijevodu na bosanskom jeziku.²⁴ Popis je sačinjen na kvalitetnom debljem papiru, tamnobijele boje, istočnog porijekla, sa vodenim znakom (tri polumjeseca u nizu), dimenzija 54 cm x 79 cm.

On (Allah)

Nedavno je ubijen hadži Ali-beg, sin Dur-Alije, sina Abdulmennanova, koji je bio nastanjen u Carevoj mahali, u Novoj tvrđavi, u gradu Banjoj Luci, postojbini gazija i mudžahida. Njegovi jedini nasljednici su: žene Meva-kadun, kći Mustafe, i Hatidža, kći Murteze, maloljetni sin Omer, punoljetne kćeri: Aiša, Ummi Kulsum, Merjem i Hatidža te maloljetna kći Emina. Nakon što su na ovaj časni šerijatski sud došli: staratelj dvoje maloljetnih, spomenute majke Meva-kadun i Hatidža i ostali nasljednici, zatražili su da se, po šerijatskim propisima, popiše i na javnoj dražbi na carskoj pijaci rasproda njegova ostavina te među nasljednicima podijele njima pripadajući dijelovi. U tom smislu sačinjen je sljedeći popis (defter). Napisano 8. safera 1153. (5. maja 1740.) godine. (هو- دار الغزاة والمجاهدين مدينه بنالوقه ده درون قلعه جديد) ده واقع حنكاريه محله سي ساكنلريندن ايكن بوندن اقدم مقتولا وفات ايدن الحاج علي بيك بن دور علي بن عبد المنانك وراثتي زوجه متروكه لري ماوى قادون بنت مصطفى وخديجه بنت مرتضى ايله صليبي صغير اوغلي عمر وصلبيه كبيره قزلري عايشه واثم كلثوم ومريم وخديجه وصلبيه صغير قزي امينه يه منحصره اولديغي لى الشرع الانور ظاهر ومتحقق اولدوقدن صكره صغيران مزبورانك وصيلرى ووالده لرى ماوى قادون ايله خديجه المزبوره تان وسائر ورثه التماسيله تحرير وسوق سلطانيده بيع من يزيد اولنوب وبالفرضة الشرعيه بين الورثه تقسيم اولنان اشياء ومخلفات دفتريدر كه بر وجه آتي ذكر اولنور حرر في اليوم الثامن من شهر صفر الخير لسنة (ثلث وخمسين ومائة وألف).

24 Prijevod je urađen po uzoru na, kod nas, objavljene prijevode sličnih dokumenata (v. Rašid Hajdarović, "Zaostavština iza Munib-ef. Glode, mutevelije i džabije Gazi Husrev-begova vakufa", *Anali Gazi Husrev-begove biblioteke*, knj. II-III, Sarajevo, 1974., str. 193-224; Hamdija Kreševljaković, Ostavina iza Smail-bega Dženerića po popisu od 21. reb. II 1191. /29. V 1977. godine, *Izabrana djela* I, str. 361-368; Derviš Buturović, "Isprave spahijskih porodica iz nahije Neretva", *Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom*, VI-VII, 1956-1957., str. 193-258 i H. Kreševljaković i D. M. Korkut, "Popis ostavine iza Hadži Hasenage Kolandži iz Travnika", *Travnik u prošlosti*, 1464-1878., Travnik, 1961., str. 143.-146.). Radi boljeg pregleda, svaku stavku sam u zagradi označio rednim brojem i uz njega dao originalni tekst na osmanskom-turskom jeziku. Redove dokumenta sam dodatno označio brojevima od 1 do 64, a zbirnu vrijednost pozicija svakoga reda dao odvojeno, sa strane, kao što je crvenim slovima naznačeno u originalu. Popis je podijeljen na dva dijela. U prvom dijelu označenom sa (A-Aktiva) naveden je popis cjelokupne ostavine i potraživanja od drugih strana (ukupno 371 pozicija), a u dijelu označenom sa (B-Pasiva) sa svim odbicima i dugovima prema drugim stranama (ukupno 57 pozicija).

(A - Aktiva)

Akči

1

(1) Mushaf-i šerif (کلام الله شریف), 680; (2) En'am-i šerif (انعام شریف), 800; (3) Miljć kuća s konakom za goste (*haridžija*) i sobama za porodicu (*dabilija*) sa malom baščom u mahali Arnaudija (ملك اوده خارجيه وداخليه مع صغير بقچه در محله ارنودیة), 43.320; (4) Velika bašča ispred spomenute kuće (بقچهء کبیره در پیش خانه مزبوره), 35.500; (5) Druge miljć kuće s konakom za goste i sobama za porodicu u Tvrđavi (دیگر ملك اوده لر خارجيه وداخليه در قلعه), 12.360; (6) Bijela kesa s bijelim akčama (بیاض کیسه ایچنده موجود بیاض اقچه), 48.390.

Ukupno 1-6:..... 141.050

2

(7) Ponovo kesa s bijelim akčama (دفعه دیگر بیاض کیسه ده بیاض اقچه), 13.290; (8) Ponovo kesa s bijelim akčama (دفعه دیگر بیاض کیسه ده), 1.882; (9) Crvena kesa sa zindžirli duktima, madžarijama i findik alltuni duktima, pomiješanim s akčama (قرمزي کیسه ایچنده موجود زنجیرلو ومجاري وفندق التوني مخلوط اقچه), 720.000; (10) Ponovo kesa s dinarima (دفعه دیگر کیسه ده موجود دینار), 18.700; (11) Nov saruk (جدید سارق), 1.105; (12) Par malih jastuka od čohe (بیاض کله پوش), 54; (13) Bijeli ćulah (چوقه صغير یصدق چفت ۱), 581.

Ukupno 7-13:..... 755.612

3

(14) Ponovo rabljeni saruk (دفعه مستعمل سارق), 1.040; (15) Dolama od poljske čohe (لحاني چوقه دولامه), 1.520; (16) Par pušaka "Berše" (برشه تفنگ چفت ۱), 3.601; (17) Rabljena vezena haša /lijepo vezeni pokrivač kojim se pokriva sedlo i sapi konja/, 2 kom. (مستعمل منقش حشه عدد ۲), 620; (18) Srebrni pozlaćeni hajdari raht, komplet (سیم مذهّب حیداري رخت طاقمیله), 13.200; (19) Bijele gaće, 2 kom. (بیاض دون عدد ۲), 401; (20) Veliki sanduk (کبیر), 3.000; (21) Top bijelog tulbenta (بیاض دولبند طوپ), 480; (22) Top bijelog tulbenta (بیاض دولبند طوپ), 3.000.

Ukupno 14-21:..... 23.862

4

(22) Bijele zavjese, 2 topa (بیاض استار طوپ ۲), 311; (23) Ćurak zelenkaste boje opšiven krznom od zerdava /kune-zlatice/ (زیتوني نافه کورک), 3.600; (24) Ćurak maslinaste boje od nafe /potrbušine lisičine, kunovine i sl./ (نافه تحتہ عدد ۲), 2.710; (25) Krzno od potrbušine, 2 kom. (نافه تحتہ عدد ۲), 2.710; (26).

Sitni komadi čohе (چوقه خردواتي), 372; (27) Komadi krzna od zerdava (کهنه قوشاق), 1.300; (28) Rabljeni pojas (زرداوه دانه لري), 141; (29) Komplet kašika za hošaf (خوشاب قاشغي دسته ۱), 304. 23.238
Ukupno 22-29:..... 23.248

5

(30) Štapići uda od po 1 drame, 18 kom. x 60 (عود درهم عدد ۱۸ في), 1.080; (31) Sedžada s one strane /tj. azijskog dijela Turske/ (اوتہ ياقه سجاده سي), 900; (32) Dva crvena makata /prekrivača min-derluka/ (قرمزي مقعد عدد ۲), 2.000; (33) Veliki turkmenski ćilim (بياض چارشاف), 411; (35) Komad crvenog beza (قرمزي بز پارکه), 102; (36) Rabljeni jastuk (دفعه قرمزي), 745; (37) Ponovo komad crvenog beza (دفعه قرمزي), 161; (38) Sirče fanus /stakleni fenjer/ (سرکه فانوس), 80.
Ukupno 30-38:..... 8.489

6

(39) Bakra, 10 ^{1/2} oka x 440 (بقر قبه ۱۰^۲ في ۴۴۰), 4.620; (40) Ponovo par jastuka (دفعه يصدق چفت ۱), 626; (41) Srebrni topuz (سرکه برداق), 160; (43) Porculanska ćasa (چيني کاسه), 102; (44) Ponovo porculanski bardak (دفعه چيني برداق), 81; (45) Ponovo par jastuka (دفعه يصدق چفت), 810; (46) Ružičasto šilte (پنبه شلته), 815; (47) Jedek čoha (يدک يشل چوقه ذراعہ), 21 ^{1/2} aršina x 360 (چوقه سي ۲۱^۲ في ۳۶۰), 7740. **Ukupno 39-48:**..... 20.105

7

(49) Crvena saja čoha, 21 aršin x 1060 (قرمزي سايه چوقه ذراعہ ۲۱), 22.260; (50) Terezija /vaga/ za zlato (التون ترازيسي), 480; (51) Željezni okov za noge (تيمور پاي بند), 100; (52) Jular sa konopcem za sapinjanje /konja/ (يولار مع کوستک), 120; (53) Jedek konjska oprema (يدک پوصادي), 661; (54) Uzengije od tuča /mjedi, mesinga/ (توک اوزنکي), 40; (55) Rabljeni kauk otvoreno zelene boje (فستکي مستعمل قاؤق), 51; (56) Mahrama za ruke, 6 kom. (دفعه کلہ پوش عدد), 405; (57) Ponovo dva ćulaha (مقرمهء دست عدد ۶), 60. **Ukupno 49-57:**..... 24.177

8

(58) Ponovo vezena haša (دفعه منقش حشه), 905; (59) Dva para jastuka od kabaste čohе (قبه چوقه يصدق چفت ۲), 1.120; (60) Nov pokrovac za konja (جدید آت کوملکي), 1.266; (61) Kišna kabanica

od saja čohē sa srebrom izvezenom dolamom (سایه چوکه یغمورلق), 7.400; (62) Par malih jastuka od kabaste čohē (قبه (مع سیم دولمه), 205; (63) Čakšire od kabastog sofa crvene boje (چوکه صغیر یصدق چفت ۱ (قرمزی قبه سوف چخشیر), 336; (64) Rabljena anterija od aladžē /basme sa uzdužnim prugama/ (مستعمل الاجه انتاری), 530; (65) Ponovo rabljena anterija od aladžē (دفعه مستعمل الاجه انتاری), 409. 12.171
Ukupno 58-65:..... 12.131

9

(66) Ponovo rabljena haša (دفعه مستعمل حشه), 1.060; (67) Sablja od crnog gvožđa (قره تیمور قیلچ), 420; (68) Srebreći topuz sa srebrećom gadarom /sabljom s oštricom s obje strane/ (سیم (طپوز مع سیم غداره), 15.200; (69) Srebreća kumkuma sa rabljenom mor kesmom (سیم قمقمه مستعمل مور کسمه), 4.101; (70) Čerage od sofa, višnjaste boje (وشتوی سوف چراکه), 1.961; (71) Ponovo 3 topa bijelog platna (دفعه بیاض خاصه طوپ ۳), 4.000; (72) Sedžada s devet izvezenih mihrabluka (طقوز محرابلق منقش سجاده), 8.210; (73) Sari platno za donje rublje, 4 topa (صاری دونلک طوپ ۴), 240; (74) Tri komada peraćeg "kalup sapuna", (صابون قالوپ ۳), 81.
Ukupno 66-74:..... 35.273

10

(75) Durbin (دربین), 140; (76) Nafe ćurak od čohē modroljubičaste boje (منویش چوکه نافه کورک), 9.000; (77) Rabljeni saruk (دفعه قاقوق), 40; (79) Dva pozlaćena tasa (مذهب طاس ۲), 265; (80) Mali aladža ćilim (دفعه یصدق چفت (صغیر الاجه کلیم), 500; (81) Ponovo par jastuka (صدفکاری اکر), 1.410; (82) Sedlo ukrašeno sedefom (کهنه یورغان), 1.420; (83) Ponovo porculanska ćasa (دفعه چیني کاسه), 80; (84) Bijeli papir (بیاض کاغد), 73; (85) Rabljeni jorgan (تک یصدق), 330; (87) Mor saja čoha, 9 aršina (مور صایه چوکه ذراعہ ۹), 10.175; (88) Nove istanbulske čizme (جدید مست پاپوچ), 250; (89) Nove mestve (بیاض دون مع خردوات), 340; (90) Bijelo rublje sa sitnim stvarima (دفعه مستعمل آت کوملکی), 1.240; (92) Komad jenišcherskog beza (یکی شهر بز پارکه), 160; (93)

Ukupno 75-85:..... 13.493

11

(86) Jedan jastuk (تک یصدق), 330; (87) Mor saja čoha, 9 aršina (جدید مست پاپوچ), 250; (89) Nove mestve (بیاض دون مع خردوات), 340; (90) Bijelo rublje sa sitnim stvarima (دفعه مستعمل آت کوملکی), 1.240; (92) Komad jenišcherskog beza (یکی شهر بز پارکه), 160; (93)

Tri para čador jastuka (چادر یسقلري چفت ۳), 1.362; (94) Bijelo sade platno /tj. bez grančica i šara/ (بیاض ساده), 375. 14.732

Ukupno 86-94: 14.722

12

(95) Ponovo srebrena gadara (دفعه سیم غداره), 3.620; (96) Dolama od čohe boje pustinje (چول رنگي چوقه دولامه), 1.800; (97) Ponovo rabljeni pokrovac za konja (دفعه مستعمل آت کوملکي), 931; (98) Srebrena sablja sa srebrenim bendom (سیم قلیچ مع سیم بند), 10.800; (99) Ponovo srebreni bijeli raht (دفعه سیم بیاض راحت), 7.100; (100) Ponovo kabare /ženski pojas od kadife/ ukrašen srebrenom tokom sa crvenim kamenom (دفعه سیم قباره مع قرمزي کسمه), 5.150; (101) Bijeli sanduk (بیاض صندوق), 70; (102) Čerage od mor sofa /kostrijeti angorske koze/ (مور سوف چراکه), 1.200; (103) Tri gulabdana /bočiće za ružinu vodu/ (کل آبدان عدد ۳), 600. **Ukupno 95-103:** 31.271

13

(104) Ponovo dva pozlaćena tasa (دفعه مذهب طاس عدد ۲), 200; (105) Dva boščaluka (کيسي بوحچه عدد ۲), 500; (106) Kolan sa topuzlukom (کولان مع طپوزلق), 150; (107) Raht kesa sa endazom (راحت کيسه سي مع اندازه), 30; (108) Kalpak sa obodom od zerdava /kunovine/ (زرداوه قلیاق), 2.410; (109) Ponovo pozlaćeni srebreni raht (دفعه مذهب سیم راحت), 9.000; (110) Glava (grumen) šećera (سپت صندوقي), 33; (111) Sepet-sanduk (باش شكري), 221; (112) Tabandža (pištolj) "Breša", (برشه طبانجه سي), 160; (113) Čapkun raht (چاپقون راحت...), 2.400. **Ukupno 104-113:** 15.104

14

(114) Ponovo kašika (دفعه قاشق), 21; (115) Ponovo ćurak od džilkave /krzna s vučijeg vrata/ zelenkaste boje (دفعه فستكي جلد قفا), 8.250; (116) Duga puška ukrašena sedefom (صدفکاري بويو), 3.600; (117) Ponovo duga puška ukrašena sedefom (دفعه صدفکاري بويو), 2.615; (118) Ponovo taban /dio puške između kundaka i cijevi/ "Breše" (دفعه برشه تپاني), 420; (119) Dva fišekluka (فشقلق عدد ۲), 210; (120) Svijećnjak od tuči /mjedi-mesinga/ (توک شمعدان), 420; (121) Bijela čekmedža (بیاض چکمجه), 200; (122) Dva katanca (کلید عدد ۲), 40; (123) Kutija /posuda/ sa maslom (دفعه کهنه سجاده), 410; (124) Ponovo rabljena sedžada (دفعه کهنه سجاده), 270. **Ukupno 114-124:** 16.456

15

(125) Janboli ćebe (يانبولي كبه سي), 330; (126) Ponovo nova sed-
žada s one strane (دفعه اوتہ ياقہ جديد سجاده سي), 1.600; (127) Ponovo
bijela sedžada (دفعه بياض سجاده), 200; (128) Bijeli peštemalj (بياض
دفعه توك شمعدان), 131; (129) Ponovo svijećnjak od tuči (دفعه بياض پشتمال عدد ۲), 193; (130) Ponovo dva para jastuka (دفعه يصدق چفت ۲), 360;
(131) Ponovo dva bijela peštemalja (دفعه بياض پشتمال عدد ۲), 131;
(132) Komad beza (ورق بزي پارکھ), 160; (133) Aladža peškir (الاجه
دفعه بقر ابريق), 400; (134) Pozlaćeni bakreni ibrik (دفعه بقر ابريق), 130; (135) Ukupno 125-134:..... 3.724

16

(135) Bakreni fenjer (بقر فانوس), 420; (136) Ponovo mali bakreni
fenjer (دفعه صغير بقر فانوس), 101; (137) Pozlaćeni bakreni leđen
(دفعه قمقمه), 225; (138) Bakrena kumkuma (بقر قمقمه), 600; (139) Ponovo bakra, 19 oka x 400 (دفعه بقر قيہ ۱۹ في ۴۰۰), 7.600;
(140) Bakreni tabak (بقر طباق), 225; (141) Bakrena tendžera sa
tasovima, 5 oka x 400 (بقر تنجره مع طاسلر قيہ ۵ في ۴۰۰), 2.000; (142)
Ponovo dva para jastuka (دفعه يصدق چفت ۲), 254; (143) Ponovo
par jastuka (دفعه يصدق چفت ۱), 680; (144) Još jedan jastuk (تک
دفعه يصدق), 141. Ukupno 135-144:..... 12.246

17

(145) Ponovo sirča bardak (دفعه سرکھ بارداق), 171; (146)
Porculanski gulabdan /bočica za ružinu vodu/ (چيني گل آبدان),
120; (147) Ponovo sirča bardak (دفعه سرکھ بارداق), 40; (148)
Ponovo porculanska časa (دفعه چيني کاسه), 205; (149) Ponovo
sirča časa (دفعه سرکھ کاسه), 40; (150) Mali porculanski tabak (چيني
دفعه صغير يورغان), 1.420; (151) Ponovo jorgan (دفعه يورغان), 20; (152)
Mali jastuk za naslanjanje lica (دفعه صغير يوز يصدغي), 100; (153)
Ponovo jedan jastuk (دفعه تک يصدق), 270; (154) Tri buhurdara
/kadionice za ud/ (بخوريه عود ۳), 30; (155) Ponovo turkmenski
čilim (دفعه ترکمانی کلیم), 1.240. Ukupno 145-155:..... 3.656

18

(156) Crvena čoha, 52 aršina x 150 (قرمزي چوقه ذراعہ ۵۲ في ۱۵۰),
7.800; (157) Čoha od skerleta zelene boje, 27 aršina x 446 (يشل
دفعه اسکرلت چوقه ذراعہ ۲۷ في ۴۴۶), 12.042; (158) Kahva, 8 ^{1/2} oka x 455
(دفعه قہوہ قيہ ۸ ^{۱/۲} في ۴۵۵), 3.867; (159) Ponovo željezni okov za noge
(دفعه تيمور پاي بند), 141; (160) Čurak od krzna s leđa zerdava, boje

višnje (وشنوي سرت زرداوو كورك), 14.500; (161) Rabljeni biniš od šali sofa, (مستعمل شالي سوف بنیش), 1.000; (162) Par kubura (قبور تفنك چفت), 740. **Ukupno 156-162:** 40.090

19

(163) Kesme rabljene crne čohе (مستعمل سیاہ چوقہ کسمہ), 1.001; (164) Veliko ogledalo (کبیر آینه), 181; (165) Ćurak od zelene čohе, opšiven potrbušinom (یشل چوقہ نافہ كورك), 9.000; (166) Top aladže, pembe /ružičaste/ boje (پنبہ الاجہ طوپ ۱), 150; (167) Komadi krzna od potrbušine i džilkave /kože sa vučijeg vrata/ (نافہ وجلد قفا پارکھ لري), 1.301; (168) Ponovo rabljena sedžada (سیاہ دری عدد ۴), 300; (169) Crne kože, 4 kom. (دفعه کهنه سجاده), 321; (170) Par pozlaćenih uzengija (مذہب اوزنکی چفت ۱), 700; (171) Ponovo bakra, 16 oka x 300 (دفعه بقر قیہ ۱۶ فی ۳۰۰), 4.800. **Ukupno 163-171:** 17.754

20

(172) Kuršun /olovna/ kumkuma (قرشون قمقمه), 20; (173) Ponovo par uzengija (دفعه اوزنکی چفت ۱), 510; (174) Opanci sa kaiševima (قایشلی چاریق), 51; (175) Velika bakrena tendžera sa lengerom, 5 oka (بقر کبیر تنجره مع لنجرى قیہ ۵), 2.300; (176) Opet jedna bakarlija (دفعه بقرلیہ ۱), 700; (177) Veliki bakreni leđen (دفعه بقر قیہ), 1.300; (178) Ponovo bakra, 12 oka x 310 (بقر قرغان), 7.130; (179) Bakreni kazan od 9 ^{1/2} oka x 400 (قیہ ۹ ^{۱/۲} فی ۴۰۰), 3.800; (180) Ponovo mali turkmenski ćilim (دفعه صغیر ترکمانی کلیم), 730; (181) Ponovo jedan jastuk (دفعه تک یتصدق), 131. **Ukupno 172-181:** 16.672

21

(182) Ponovo jorgan (دفعه یورغان), 612; (183) Kolan (قولان), 30; (184) Bijelo ćebe (بیاض کبه), 120; (185) Čoha plave boje, 41 aršin x 136 (مائی چوقہ ذراعہ ۴۱ فی ۱۳۶), 5.576; (186) Ponovo kahve, 29 oka x 455 (دفعه قهوه قیہ ۲۹ فی ۴۵۵), 13.195; (187) Ponovo kahve, 2 oke x 455 (دفعه قهوه قیہ ۲ فی ۴۵۵), 910; (188) Dvije torbe od štavljene kože (مشین طوربه ۲), 1.200; (189) Ponovo veliki turkmenski ćilim (دفعه کبیر ترکمانی کلیم), 2.200; (190) Ponovo dva turkmanska ćilima (دفعه ترکمانی کلیم عدد ۲), 2.000. **Ukupno 182-190:** 25.843

22

(191) Ponovo saruk od šama /šamske tkanine/ (دفعه شام سارق), 340; (192) Ponovo vezena haša (دفعه منقش خشه), 1.201; (193)

Al-čoha, 2 ^{1/2} aršina x 46 (آل چوڤه ذراعه ۲ في ۵۶), 1.050; (194) Ponovo nove papuče (دفعه جديد پاپوچ), 152; (195) Ponovo čak-šire od al-sofa (دفعه آل سوف چخشر), 760; (196) Ponovo vezena haša-sedžada (دفعه منقش خشسجاده), 2.705; (197) Ponovo srebrna sablja (آل سوف چراکه), 4.020; (198) Čerage od al-sofa (دفعه سيم قليچ), 2.000; (199) Komad čador-beza /botanije/ (چادر بزي پارکه), 190.
Ukupno 191-199:..... 12.418

23

(200) Ponovo ogledalo (دفعه آينه), 250; (201) Ponovo čador-bez, 49 aršina (دفعه چادر بز ذراعه ۴۹), 1.040; (202) Rabljeni ćurak od krzna sa nogu (مستعمل پاچه کورک), 6.000; (203) Ponovo ćurak od čohe angorske koze sa potrbušinom, svijetle boje (دفعه آچق انغوري چوڤه نافه کورک), 6.660; (204) Komadi krzna od nogu zerdava /kune/ (زرداوہ پاچه پارکه لري), 1.030; (205) Krzno od lisice, 1 kom. (طلکي دانه عدد ۱), 270; (206) Ponovo komad krzna od nogu zerdava /kune/ (دفعه زرداوہ پاچه سندن پارکه), 1.021.
Ukupno 200-206:..... 16.271

24

(207) Komad krzna od nogu lisice (طلکي پاچه پارکه سي), 72; (208) Ponovo dva komada crvenog makata (دفعه قرمزي مقعد عدد ۲), 1.000; (209) Ponovo sedlo ukrašeno sedefom (دفعه صدفکاري), 1.349; Rabljeni saja biniš crvene boje (مستعمل قرمزي سابه), 1.720; (210) Ponovo sofra peškir od aladže (دفعه الاجه سفره), 541; (211) Komad čohe, mor boje (مور چوڤه پارکه سي), 310; (212) Ponovo kolan (دفعه کولان), 60; (213) Ponovo čizme (دفعه چيزمه عدد ۱), 301; (214) Ponovo jedne čizme (دفعه چيزمه عدد ۱), 201.
Ukupno 207-214:..... 5.554

25

(215) Kalup za mafiš /vrstu slatkiša/ (مافيش قالوپي), 30; (216) Ponovo sepet-sanduk (دفعه سپت صندبجي), 100; (217) Havan od tuči (فلجان عدد ۷), 600; (218) Fildžana, 7 kom. (بقر ظرف عدد ۲), 71; (220) Ponovo katanac (دفعه کليد), 50; (221) Ponovo tas (دفعه طاس), 121; (222) Ponovo sedefom ukrašeno sedlo (دفعه صدفکاري اکر), 4.001; (223) Ponovo novo, sedefom ukrašeno sedlo (دفعه جديد صدفکاري اکر), 3.300; (224) Ponovo jorgan (دفعه يورغان), 311.
Ukupno 215-224:..... 8.684

26

(225) Ponovo jorgan (دفعه يورغان), 500; (226) Ponovo jorgan (دفعه بياض كبه), 181; (227) Ponovo bijelo čebe (دفعه يورغان), 621; (228) Ponovo zelena čoha od skerleta, 13 aršina x 446 (دفعه ٤٤٦ (يشل اسكرلت چوقه ذراعہ ١٣ في ٤٤٦), 5.798; (229) Ponovo gvozdene uzengije (دفعه تيمور اوزنكي), 52; (230) Ponovo gvozdene uzengije (تک اوزنكي), 28; (230a) Ponovo jedne uzengije (دفعه تيمور اوزنكي), 51; (231) Vranac-bejgir (سياه بارکیر رأس), 8.100; (232) Rabljeni čador (مستعمل چادر), 5.100. **Ukupno 225-232:**..... 20.431

27

(233) Ponovo rabljeni čador (دفعه مستعمل چادر), 2.070; (234) Ponovo rabljeni čador (دفعه مستعمل چادر), 1.800; (235) Srebrena kopča (سيم قوپچه), 1.000; (236) Mala srebrena pafta /kopča na ženskom pojasu/ (سيم پافته), 501; (237) Robinja-služkinja po imenu Jovana (جاريه مملوکه يوانه), 18.000; (238) Maloljetna robinja-služkinja po imenu Aiša (صغيره جاريه مملوکه عايشه), 15.000; (239) Maloljetni dječak po imenu Tiro (غلام صغير تيرو), 24.100; (240) Muznih ovaca, 150 grla x 240 (صاغمه قيون رأس عدد ١٥٠ في ٢٤٠), 36.000; (241) Dug raje u maslu (ياغ در ذمت رعايا), 15.000. **Ukupno 233-241:**..... 113.471

28

(242) Prosa, 32^{1/2} tovara x 1.000 (ارزن حمل عدد ٣٢^١/_٢ في ١٠٠٠), 32.500; (243) Pšenice, 1 tovar (بغداي حمل اولچك), 1.485; (244) Kukuruza, 8 tovara x 1.200 (قوqورز حمل عدد ٨ في ١٢٠٠), 9.600; (245) Ovasa, 222^{1/2} tovara x 500 (يولاف حمل عدد ٢٢٢^١/_٢ في ٥٠٠), 113.250; (246) Ječma, 14^{1/2} tovara x 960 (شعير حمل عدد ١٤^١/_٢ في ٩٦٠), 13.920; (247) Ponovo prosa, 5 tovara (دفعه ارزن حمل ٥), 4.700; (248) Ostatak duga kod Omer-age od iznosa koji je odnio u Sarajevo, a nije opravdao (عمر اغا سرايه كتوروپ غير از خراج ذمتنده باقي), 7.820. **Ukupno 242-248:**..... 183.275
196.640

29

(249) Kulaš-bejgir (قير طويلو بارکیر رأس), 7.130; (250) .../nepro-čitano/..., 2 kom. (چشرنیق عدد ٢), 120; (251) Skemlija, 3 kom. کيل طويلو بارکیر /bejgir/ (اسچمله عدد ٣), 180; (252) Tovarni konj (مع فلامور ابي), 4.080; (253) Harar sa vezama od flamura /ihlamura/ (غرار), 215; (254) Robinja-služkinja po imenu Tuna (جاريه), 12.220; (255) Oronuli bejgir /tovarni konj/ (اوزن), 12.220

اوتلق قیّه), 1.100; (256) Otlaka /sijena/, 1.000 oka (بارکیری رأس
۱۰۰۰), 4.000; (257) Dva grla krava (اینک رأس عدد ۲), 7.600.

Ukupno 249-257:..... 36.645

30

(258) Volova, 5 grla x 2.400 (اوکوز رأس عدد ۵ فی ۲۴۰۰), 12.000; (259)
Novi zemini čador zelene boje (زمینی یشل جدید چادر), 6.000; (260)
Vranac-bejgir za jahanje (جادلک سیاه بارکیر رأس), 9.720; (261) Dorat-
bejgir, ždriječbac (کوچک دوری بارکیر رأس), 4.150; (262) Rob-sluga po
imenu Ibrahim (عبد مملوک ابراهیم), 18.200; (263) Stupa za bulgur
od 16 oka (بولغورچه قیّه ۱۶), 1.460; (264) Ponovo dva hambara sa
pšenicom (دفعه قوچی ایچنده و دیگر قوچی ایچنده بوغداي), 4.430.

Ukupno 258-264:..... 55.960

31

(265) Hambar sa ječmom (قوچی ایچنده شعیر), 2.022; (266) Sitni
komadi od lana /četena (کتان خردواتي), 201; (267) Ponovo 134
boščaluka x 140 (دفعه باغ بوقچه عدد ۱۳۴ فی ۱۴۰), 18.760; (268)
Hambari u podrumu (درون پودرومده قوچیلر), 2.400; (269) Ponovo
tri mala hambara (دفعه صغیر قوچی عدد ۳), 200; (270) Tri stotine
tovara drva (اودن یوک عدد ۳۰۰), 3.600; (271) Borovi trupci sa
tahtom (چام کریش مع تخته), 2.400; (272) Bakrena tepsija s časom i
halkom (بقر تپسی معه کاسه معه حلقه), 353. **Ukupno 265-272:**..... 29.936

32

(273) Brašna 25 oka (اون قیّه عدد ۲۵), 300; (274) Ponovo 7 oka
brašna (پرنج قیّه ۵۰ فی), 84; (275) Pirinča 50 oka x 50 (دفعه اون قیّه ۷),
2.500; (276) Čiler sa hošafom (چلر ایچنده خوشاب), 300; (277)
Kabaš-sapuna 4 oke (قبه صابون قیّه ۴), 280; Mindera sa šilterima 3
kom. (مندر معه ساعی عدد ۳), 1.440; (281) Sitni željezni predmeti
(مسمار کبیر وصغیر), 299; (282) Veliki i sitni ekseri (تیمور خردواتي),
642; (283) Tarhana (تارخانه), 100; (284) Željezna čuskija (تیمور
کوسکی), 100; Kantar (قطار), 660. **Ukupno 273-284:**..... 6.705

33

(285) Veliki rabljeni ćilim (کبیر کهنه کلیم), 700; (286) Harara,
2 kom. (تک چوقه یشدق), 480; (287) Jastuk od čohе (طوز قیّه ۱۲۰), 240; (288) Soli, 120 oka
..... (nečit-ko)... 17 oka (..... قیّه ۱۷), 360; (290) Rabljeno janboli ćebe
(دفعه بیاض), 201; (291) Ponovo bijela čekmedža (یانبولی کبه سی),
181; (292) Željezna mangala (تیمور مانغل), 133; (293)

Ponovo tovarni dorat-bejgir (دفعه دوري بارکیر رأس), 16.800; (294)	
Ponovo jahaći dorat-bejgir (دفعه جادلق دوري بارکیر رأس), 8.440. <u>29.125</u>	
Ukupno 285-294:	29.115

34

(295) Mazga crne boje (سیاه قتر رأس), 2.820; (296) Magarac (حمار رأس), 780; (297) Srebreni sat (سیم ساعت), 4.900; (298) Prosovog brašna 100 oka (ارزن اونی قیه ۱۰۰), 1.200; (299) Pšenišnog brašna 60 oka (بوغداي اونی قیه ۶۰), 1.080; (300) Misirskog lana /četena/ 18 oka x 142 (مصر کتانی قیه ۱۸ فی ۱۴۲), 2.628; (301) Ponovo bulgura 85 oka (دفعه بولغورچه قیه ۸۵), 540; (302) Srebrena čelenka (سیم چلنک), 720; (303) Hilala /čačkalica od kosti, s jedne strane šiljasta za čačkanje zuba, a s druge strane u obliku lopatice za čišćenje ušne školjke/, 3 kom. (حلال عدد ۳), 150; (304) Dvije glave /grumena/ šećera (شکر باش ۲), 80. Ukupno 295-304:	14.898 14.897
---	------------------

35

(305) Ponovo grumen šećera (دفعه شکر پارکه), 40; (306) Malo ćebe od kumaša (صغیر قماش کبه), 24; (307) Dva komada peračeg "kalup sapuna" (دفعه صابون قالوب ۲), 12; (308) Džuzdan /novčanik, kesa/ za novac (کوزدان), 24; (309) Kremen /Čakmak-taş/ (چقمق طاشي), 6; (310) Porodična kuća s baščom u mahali Ferhadiji (خانه یوردی), 7.200; (311) Dva porodična dućana (دکان), 2.400; (312) Nobet (turnus) mlin (آسیاب نوینی), 500; (313) Ponovo nobet (turnus) mlini u blizini kuće (دفعه آسیاب), 2.000. Ukupno 305-313:	12.206
--	--------

36

(314) Dug kod raje iz (sela) Ramića za vrijednost zahire (در دمت), 1.200; (315) Dvije volujske kože (اوکوز), 1.200; (316) Suvlasnički dio od ^{1/2} u... /nije pročitano/... (پتره اسیه نصفی), 2.500; (315) Ponovo okov za noge (دفعه پای), 140; (317) Ćem /na uzdi koji se konju stavlja u usta iznad jezika/ (آت کمی), 20; (318) Bijeli Ćemovi (بیاض کملر), 221; (319) Ponovo jular (دفعه یولار), 58; (320) Ponovo dva julara (دفعه یولار), 80; (321) Kajiš za ramena (اوموز قایشی), 12; (322) Sitni komadi kolana (قولان خردواتی), 81. Ukupno 314-322:	5.512
--	-------

37

(323) Konopac (اورغان), 21; (324) Srebreni nož (سیم بچاق), 2.400; (325) Tri srebrena zarfa (سیم ظرف عدد ۳), 1.440; (326) Dva alžir-	
---	--

ska ihrama (جزائر احرامی عدد ۲), 800; (327) Srebrei muhur prsten (جاریه), 360; (328) Robinja-sluškinja po imenu Hava (سیم مهر یوزک), 15.360; (329) Robinja-sluškinja po imenu Muferrih (جاریه مملوکه مفرح), 15.000; (330) Ponovo dorat-bejgir (دفعه دوری), 4.000; (331) Ponovo kulaš-bejgir (دفعه قیر طویلو بارگیر), 2.400. **Ukupno 323-331:** 41.781

38

(332) Dvije havale-mahrame (حوالی مقرمه عدد ۲), 720; (333) Timar od 560 groša u emanetu kod defterdara Mehmed-efendije (تیمار دفترداري محمد افندیه بر وجه امانت غروش ۵۶۰), 134.400; (334) Dug kod nekih aga (در ذمت بعض اغوات), 12.000; (335) Dug kod spahija nekih sela (در ذمت بعض سپاهیا قرا), 12.000; (336) Dug kod Mustafe subaše za ostatak džizje (در ذمت مصطفی صوباشی عن بقایای), 24.000; (337) Dug kod Gagule koji je uzeo od Husejina u gotovu novcu-akčama (غاغوله حسیندن النیان نقداً اقچه), 13.200. **Ukupno 332-337:** 196.320

39

(338) Dug kod Mehmeda, age osmog džemata farisa za *hardž-i berat* (در ذمت محمد اغا فارسان ثامن عن خرج برات), 21.600; (339) Ostatak duga za nedavnu nabavku roba i razrez na neka sela po sačinjenom defteru (بوندن اقدام مبايعه ايله توزیع اولنوب بعض قرا اوزرنده بر), 51.760; (340) Dug kod raje iz sela Dobrinje, 80 grla stoke (در ذمت رعایای قریه دوبرینه قیون ۸۰ رأس), 24.000; (341) Dug kod Misirli Mula Omera za džizju, sa temesuk obveznicom (در ذمت مصرلی ملا عمر عن جزیه باتمسک), 88.440; (342) Ponovo dug god Mula Omera i njegovog ortaka čehaje Mahmuda, sa temesuk obveznicom (دفعه در ذمت ملا عمر مع شریکی محمود کتخدا با تمسک), 91.080. **Ukupno 338-342:** 276.880

40

(343) Dug kod Kazaz-efendije u gotovini /akčama/ koji je uzeo svojom rukom (قزازی افندیگ ذمتنده اولوپ یدندن اخذ اولنان اقچه), 24.000; (344) Dug kod Ibrahim-ege i Osman-age za džizju, sa temesuk obveznicom (در ذمت ابراهیم اغا وعثمان اغا عن جزیه با تمسک), 1.800; (345) Dug kod hadži Ismail-age, sa temesuk obveznicom (در ذمت الحاج), 14.160; (346) Dug kod Spaho-oglu /Spahić/ Mehmed-age i Kralo-oglu /Kraljić/ Omer-age, sa temesuk obveznicom (در ذمت اسپاهو اوغلی محمد اغا وقرالو اوغلی عمر اغا با تمسک),

11.880; (347) Dug kod Ahmeda Muslim-oglu /Muslimovića/
(در ذمّت أحمد مسلم اوغلي), 1.080; (348) Dug kod nefera osmog atik
džemata (در ذمّت نفرات جماعة ثامن عتيق), 6.240. **Ukupno 343-348:..** 59.160

41

(349) Dug za pozajmicu kod Ibrahim-age, kapetana Gradiške,
sa temesuk obveznicom (در ذمّت ابراهيم اغا قپودان غراديشقه با تمسك), 60.000; (350) Dug kod Ibrahima, age džemata đon-
lija i kapetana Banje Luke, sa temesuk obveznicom (در ذمّت
(ابراهيم اغا کولکيان وقپودان بنالوقه با تمسك), 60.000; (351) Dug kod
Husejina, age džemata martoloza (در ذمّت حسين اغا مارتلوسان),
3.090; (352) Dug kod nefera džemata dizdara (در ذمّت نفرات جماعة)
(دزدارلق), 2.880; (353) Dug kod nefera prvog džemata farisa,
sa temesuk obveznicom (در ذمّت نفرات فارسان اول با تمسك), 6.000.
Ukupno 349-353:..... 131.970

42

(354) Dug kod odabaše Omera Fejzića (در ذمّت عمر اوده باشي فيضي)
در ذمّت قرالو اوغلي), 1.200; (355) Dug kod Kraljića Omer-age
(در ذمّت عمر اغا), 5.640; (356) Dug kod Salih-age.../nepročitano/...
(در ذمّت صالح اغا...), 2.400; (357) Dug kod hadži Ebu Bekra, sina
Abdulgakija (در ذمّت الحاج ابو بكر بن عبد الباقي), 9.600; (358) Dug
kod debbaga /kožara/ Redžeb-baše (در ذمّت رجب بشه دباغ), 10.000;
(359) Dug kod Mustafe, odabaše (در ذمّت مصطفى اوده باشي), 6.000.
Ukupno 354-359:..... 34.840

43

(360) Dug kod Mehmed-age Bišćevića i Karabeg-oglua /
Karabegovića/ (در ذمّت محمد اغا بهکه لي وقره بيک اوغلي), 10.800; (361)
Dug kod Murat-age, starog dizdara (در ذمّت مراد اغا دزدار عتيق),
4.800; (362) Dug kod Dauda, age prvog džemata farisa, atik (در
(ذمّت داؤد اغا فارسان اول عتيق), 2.400; (363) Ponovo dug kod kapetana
Banje Luke (دفعه در ذمّت قپودان بنالوقه), 4.800; (364) Ponovo dug
kod Husejina, age martoloza, sa temesuk obveznicom (دفعه در
(ذمّت حسين اغا مارتلوسان با تمسك), 1.440; (365) Dug kod Ibrahima,
odabaše (در ذمّت ابراهيم اوده باشي), 13.200. **Ukupno 360-365:** 37.440

44

(366) Dug kod Šaškin Ibrahim-baše (در ذمّت شاشکين ابراهيم بشه),
2.400; (367) Prihod sa timara za prošlu godinu (تيمار حالينکده سنه)
(ماضيہ محصولي), 14.400; (368) Dug kod Abdullaha, age martoloza

(در دَمَت عبد الله اغا مارتلوسان), 9.840; (369) Preostali dug za taksit i raspodjelu novca (akči) po popisnom defteru za pojedina sela (تقسیت وتوزیع اقچه سندن بر موجب دفتر بعض قرا اوزرینده باقی), 412.331; (370) Dug od 319 groša kod stanovnika sela Brašice (در دَمَت اهالی قریه براشیچه غروش ۳۱۹), 76.680; (371) Sudijelovi u miljčevima, vinogradima, objektima i mlinovima u nekim selima i čiflucima (بعض قرا وچفلتکلکرده اولان املاک و باغان و ابنیه و آسیاب حصه لری) ... (Iznos nije upisan). **Ukupno 366-371:** 515.651

45

Ukupan iznos aktive /po svim pozicijama od 1 do 371/:
(Slovima) Samo: Trideset i jedan tovar, trinaest hiljada, četiri stotine i sedamdeset šest akči 3.113.476

(B Pasiva)

46

(1) Troškovi oko ukopa (تجهیز وتکفین), 10.520; (2) Utvrđeni dug za *mehr-i muedžel* za umrlu ženu (مهر مؤجل مثبت للزوجه المتوفیه), 20.000; (3) *Mehr-i muedžel* druge žene po imenu Meva (مهر مؤجل للزوجه الثانيه المسمی بمأوی), 12.000; (4) *Mehr-i muedžel* treće žene po imenu Hatidža (مهر مؤجل للزوجه الثالثه المسمی بخدیجه), 8.000; (5) Za kabur u haremu kod Arnaudije (برای قبر در حرم ارنؤدیة), 3.520; (6) Uobičajena pristojba na hudžete i murasele po sudskim raspravama i pretresima (رسم عادی مع کشف ودعاوی به متعلق حجج) (ومراسلات), 128.400. **Ukupno 1-6:** 182.440

47

(7) *Kasamija* /taksa za diobu/ (قسامیه), 18.000; (8) *Kalemija* /pisarina/, *čohadarija* /pristojba čohadara/ i *harž-i rah* /putni trošak/ do Istanbula i nazad (قلمیه مع چوقه داریه مع خرج راه اسلامبول), 24.000; (9) *Hudamija* i *džebelija* (خدامیه وکبلیه), 18.000; (10) *Eminija* i *ihzarija* (امینیه واحضاریه), 18.000; (11) *Telalija* (دلایه), 24.000; (12) Utvrđeni dug majstoru hadži Mehmedu za vriednost sedžade, po zakletvi (دین مثبت لِسجاده حبی اوسته محمد عن بهاء), 8.640; (13) Utvrđeni dug Mula Omeru za imamsku plaću (دین مثبت لملا عمر عن علوفه امامت) (سجاده), 2.880. **Ukupno 7-13:** 113.520

48

(14) Utvrđeni dug siročadi hadži Mustafe koji je umro na putu na hadž (دین مثبت لأیتام الحاج مصطفى المتوفی فی طریق الحج), 117.411; (15) Utvrđeni dug hadži Ahmedu Baša-zade (Bašiću) za vried-

nost sedžade (دين مئتب لحاجي أحمد بشا زاده عن بهاء سجاهه), 7.560; (16) Utvrđeni dug ćehaji Aliji za vrijednost uzengija (دين مئتب لعلي), 360; (17) Utvrđeni dug Jusufu iz sela Blaško za kravu, po zakletvi (دين مئتب ليوسف عن قريه پلشقه عن بهاء اينك بعد), 2.400. **Ukupno 14-17:** 127.731

49

(18) Utvrđeni dug Husejinu odabaši za vrijednost eksera, po zakletvi (دين مئتب لحسين اوده باشي عن بهاء مسمار بعد التّحليف), 1.828; (19) Utvrđeni dug Abdullahu Čelebiji za stoku uzetu... /nepročitanano/... (دين مئتب لعبد الله چلبلي عن مال غنائم المأخوذ عن...), 18.000; (20) Utvrđeni dug ženi hadži Ahmeda iz ostavine iza umrlog spomenutog muža (دين مئتب لزوجه الحاج أحمد عن تركهء زوج متوفى مزبور), 11.860; (21) Utvrđeni dug siročetu hadži Alije, koji je umro na putu na hadž, iz ostavine iza spomenutog umrlog, po zakletvi (دين مئتب), 15.200; (ليتيم الحاج علي المتوفى في طريق الحج عن تركهء متوفى مزبور بعد التّحليف); (22) Utvrđeni dug Bešar-efendiji za zakup bašče (دين مئتب لبشار), 480. **Ukupno 18-22:** 47.368

50

(23) Utvrđeni dug iz ostavine jetimu umrlog Ahmed-age, sina spomenutog Ali-bega (دين مئتب ليتيم متوفى أحمد اغا بن مزبور علي بيك عن), 22.784; (24) Utvrđeni dug za nasljedni dio Hatidži, kćeri hadži Omerovoj, ostaloj iza spomenutog umrlog Ahmed-age (دين مئتب لخديجه بنت الحاج عمر متروكهء متوفى مزبور احمد اغا عن حصه ارث), 30.000; (25) Utvrđeni dug mula Salihu za plaću oko popisa džizje, po zakletvi (دين مئتب لملا صالح عن اجرت كتابت جزيه بعد التّحليف), 36.000; (26) Utvrđeni dug čerahor-čaušima za plaću (دين مئتب), 4.680; (لچاوشان چراحور عن اجرت); (27) Utvrđeni dug maloljetnom Husejin-begu, sinu Hasan-begovom za jetimski imetak, po zakletvi (دين مئتب لصغير حسين بيك ابن حسن بيك عن مال يتيم بعد التّحليف), 132.000. **Ukupno 23-27:** 225.464

51

(28) Utvrđeni dug zapovjedniku tobdžija Derviš-begu za opskrbu konaka Redžep-age zaduženog za popravak okrugle čarhane i radova na kuli, po zakletvi (دين مئتب لسر طويي درويش), 106.000; (بيك عن مؤنت قوناغ رجب اغا المأمور لتعمير چارخانه يوارلق وأعمال كله بعد التّحليف); (29) Utvrđeni dug bakal-baši za vrijednost šindre, po zakletvi (دين مئتب لبقال باشي عن بهاء شندره بعد التّحليف), 3.304; (30)

Utvrđeni dug mumdziji /voskaru/ Mustafi za vrijednost voska, po zakletvi (دين مثبّت لممجي مصطفى عن بهاء شمع بعد التّحليف), 7.280; (31) Utvrđeni dug pekarima za vrijednost hljeba (دين مثبّت لطائفه خبازان), 4.340; (32) Utvrđeni dug Tiro Abdurahmanu za plaću, po zakletvi (دين مثبّت لتيرو عبد الرّحمن عن اجر مثل اجرت بعد التّحليف), 7.200. **Ukupno 28-32:** 128.124

52

(33) Utvrđeni dug ćurčijama za vrijednost ćurka (دين مثبّت), 8.000; (34) Utvrđeni dug kujundžiji Ivanu za izradu srebrene kabare, po priznanju nasljednika (دين مثبّت لقويمجي ايوان عن اعمال سيم قباره باعتراف ورثه بعده مثبّتدر), 3.000; (35) Utvrđeni dug tesaru zimiji Adu /?/ za tesarske nadnice, po priznanju nasljednika (دين لنجار ادو ذمّي عن اجرت نجاريه باعتراف ورثه وبعده), 4.000; (36) Utvrđeni dug Mehmed-efendiji za vrijednost ćebeta (دين مثبّت لمحمد افندي عن بهاء كبه), 240; (37) Utvrđeni dug kazazu mula Jusufu za vrijednost jorgana (دين مذبّت لقزازي ملا), 960; (38) Utvrđeni dug terziji usta Mustafi za krojenje odjeće (دين مثبّت لترزي اوسته مصطفى عن قطع ثياب), 269. **Ukupno 33-38:** 16.469

53

(39) Utvrđeni dug hadži Mehmedu za vrijednost tahte, po zakletvi (دين مثبّت لحاجي محمد عن بهاء تخته بعد التّحليف), 1.440; (40) Utvrđeni dug Ćato-zade (Ćatić) Mehmed-agi za *hardži bujuruldi*, rukom Defteri Medmed-efendiji (دين مثبّت لكاتو زاده محمد اغا), 6.000; (41) Utvrđeni dug nalbantu usta Ibrahimu za vrijednost potkova (konja), po zakletvi (دين مثبّت لحاجي), 620; (42) Utvrđeni dug hadži Mehmed-efendiji za zakup dućana (دين مثبّت لحاجي), 684; (43) Utvrđeni dug Salihu za plaću za službu, po zakletvi (دين مثبّت لصالح عن اجر مثل خدمت بعد التّحليف), 2.940; (44) Utvrđeni dug usta Husejinu za sunećenje dječaka (دين مثبّت لأسته حسين عن سور ختان غلمان), 660. **Ukupno 39-44:** 12.344

54

(45) Utvrđeni dug Salih-agi za vrijednost tendžere, po priznanju nasljednika (دين لصالح اغا عن بهاء تنجره باعتراف ورثه بعده مثبّتدر), 460; (46) Ponovo utvrđeni dug Derviš-begu za vrijednost pašnjaka i drugog (دفعه دين مثبّتدر لدرويش بيك عن بهاء اولتلق وغيره), 16.000; (47)

Utvrđeni dug Čejvan-zade hadži Mustafi. Ranije je na osnovu bujuruldije njegove ekselencije Ali-paše, a uz jednoglasnu saglasnost ajana i stanovnika vilajeta, prema sačinjenom defteru nabavljena i razrezana zimnica. Umrli hadži Ali-beg je naplatio iznos od 677 groša (دين مئبت لكيوان زاده الحاج مصطفى مقدما بوندن النيوپ) شتائيه توزييعي دفترنده با بيورلدي حضرت علي پاشا وباتفاق الأعيان والأهالي ولايته توزيع 162.480; (اولنوپ متوقّي الحاج علي بيك يديله تحصيل اولنان مبلغدر غروش ٦٧٧) Ostatak utvrđenog duga od ranijeg duga Ibrahimu oda-baši, po zakletvi (دين مئبت لابراهيم اوده باشي عن دين سابق ذمّتده باقي بعد) (التحليف), 12.000. **Ukupno 45-48:**..... 190.940

55

(49) Iznos od 790 groša za koje je iz izjava muslimana i sudskim putem utvrđeno da ih je spomenuti umrli, dok je još bio živ, bespravno uzeo od plaća novih vojnika Gradiške, a na ime zapovjedništva nad prvim džematom novih farisa. /On je to mogao učiniti/ pošto su plaće novih vojnika Gradiške za 1151. godinu došle zajedno sa plaćama nove vojske Banje Luke i pošto je spomenuti umrli uz naslov dizdara sebi dodao i zapovjedništvo nad prvim džematom novih farisa (بيك يوز الّي) بر سنه سنه محسوب اولمق اوزره نفرات جديد غرادشقه مواجليري نفرات جديد بنالوقه مواجليريله معاً كلوپ متوفای مزبورك فارسان اول جديد اغالغي دزدارلغه ضم وخرينه مانده اولمش ايكن نفرات غرادشقه مواجبندن فارسان اول جديد اغالغي اوزرينه فضولا الديكني متوفای مرقوم كندي حال حياتنده محضر مسلمينده اقرار وشرعاً ثابت اولان مبلغدر غروش متوفای مرقوم كندي حال حياتنده محضر مسلمينده اقرار وشرعاً ثابت اولان مبلغدر غروش (50) Utvrđeni dug .../nepročitano/... Hasanu za vrijednost šindre (دين مئبت لحورو حسن عن بهاء شندرہ), 189.600; (51) Utvrđeni dug Omer-agi za plaću za službu, po zakletvi (دين مئبت لحورو حسن عن بهاء شندرہ), 7.440; (52) Utvrđeni dug Sulejmanu za plaću za službu, po zakletvi (دين مئبت لسليمان عن اجر) (مثل خدمت), 4.300. **Ukupno 49-52:**..... 203.740

56

(53) Maloljetna robinja-služkinja Muferih, za koju se utvrdilo da ju je spomenuti umrli (tj. Ali-beg) poklonio svojoj ženi Jarieh (جاريه) صغيره مفرح متوفای مرقومدن زوجه سي مأوى قادونه موهوبه (اولديغي بعد الثبوت), 15.000; (54) Ponovo maloljetna robinja-služkinja Aiša, za koju se utvrdilo i presudilo da ju je spomenuti umrli (tj. Ali-beg) poklonio svojoj drugoj ženi Hatidži (دفعه) جاريه صغيره عايشه متوفای مرقوم طرفندن زوجه ثانيه خديجه يه موهوب اولديغي بعد

(النَّبوت والحكم), 15.000; (55) Od gore spomenutog duga kod mula Omera sa temesuk obveznicom za 190 groša je utvrđeno i sudskim putem dokazano da ih je vratio i predao spomenutom umrlom (بالاده المذكور با تمسك ملا عمرک ديني مبلغدن يوز طقسان غروش متوقای), 45.600; (56) Utvrđeni dug Kapo Mehmedu za vrijednost pirinča i soli, po zakletvi (دين مثبّت), 9.460; (57) Utvrđeni dug Ibrahim-aginim tobdžijama za *hardž-i rah* (putne troškove) u šehar Sarajevo (دين مثبّت لطوپچيان ابراهيم اغا عن خرج راه شهر سراي), 7.200.

Ukupno 53-57:..... 92.260

57

Svega odbitaka (pasive za sve pozicije od 1 do 57) slovima: Samo trinaest tovara, četrdeset hiljada, tri stotine i dvadeset pet akči.....

1.340.325

58

Čisti ostatak za podjelu među nasljednicima (aktiva - /minus/ pasiva) slovima: Samo sedamnaest tovara, sedamdeset dvije hiljade i pet stotina četrdeset jednu akču

1.772.541

59

(1) Prvoj ženi pripada (حصة الزوجه الأولى): 110. 783; (2) Drugoj ženi pripada (حصة الزوجه الثانيه): 110.783; (3) Sinu Omeru pripada (حصة الابن المسمّى عمر): 443.134; (4) Prvoj kćeri pripada (حصة البنت): 221.567; (5) Drugoj kćeri pripada (حصة البنت): 221.567; (6) Trećoj kćeri pripada (حصة البنت): 221.567; (7) Četvrtoj kćeri pripada (حصة البنت): 221.567; (8) Petoj kćeri pripada (حصة البنت): 221.567; (9) Nedjeljivo (غير قابل از تقسيم ۵): 5 akči.

60

Ovaj defter je uz znanje i saglasnost poznatih nasljednika sačinio i napisao Uzvišenom Bogu ponizni Musa, kadija u gradu Banjoj Luci, bilo mu prosto. (حرّر هذا الدفتر بمعرفة الورثة المعروفة نطقه) (الفقير اليه سبحانه وتعالى موسى القاضي بمدينة بنالوقه غفر له)

Pečat:(nečitljiv)

61

Poslije izvršenog popisa i podjele ostavine pojavili su se dodatni dugovi koji su se, kao odbici, morali unijeti u defter, kako sljedi. Napisano 15. džumade-l-ahira 1153. (7. augusta 1740.) godine وبعد التحرير والتقسيم ظهور ايدن ديون معتبره ومثبتة واخراجي لازم كلان مبلغات)

دفتریدر که بر وجه آتی ذکر اولنور حرّ في اليوم الخامس عشر من شهر جمادى الآخر لسنة
ثلاث وخمسين ومائة وألف)

62

(1) Nedavno je, za vrijeme uprave Bosnom, njegove ekselencije, sadašnjeg valije i blagonaklonog vezira Abdullah-paše, kome nema ravnog, utvrđeno da je spomenuti umrli hadži Ali-beg, dok je bio mutesellim, naplatio i ostao dužan dvije plaće za mutesellimluk koje mu nisu pripadale (حالا بوسنه واليسي وزير عديم) النظر عنايتلو عبد الله پاشا حضرتلري بوندن اسبق بوسنه واليسي ايكن متوفاي مرقوم الحاج علي بيك متسلمي اولوپ وذمتنده ايكي ايلق متسلمك محاسبه سندن باقي وويرلدیكي بعد الثبوت) u iznosu od 96.000. (2) Sudskim putem je utvrđeno da je spomenuti (umrli Ali-beg) ostao dužan Kato-zade (Čatić) Mehmed-agi i drugim ortacima koji su 1152. (10. aprila 1739. - 29. marta 1740. godine) držali pod zakupom sela sa filuri mirij-skom zemljom oko Kobaša (بيك يوز اللي ايكي سنه سنك قراده اولان اراضي) أميریه فلوریسی قوباش مقاطعه سی أمناسندن کاتو زاده محمد اغا وسائر شرکارینه فلوری (مذکوردن ذمتنده اولدیگی شرعا بعد الثبوت) u iznosu od 48.000. **Ukupno 1-2 (slovima):** Samo stotinu četrdeset četiri hiljade akči..... 144.000

63

Čisti ostatak za podjelu među nasljednicima 1.628.541

64

(1) Prvoj ženi pripada (حصة الزوجه الأولى): 101.782; (2) Drugoj ženi pripada (حصة الزوجه الثانيه): 101.782; (3) Sinu pripada (حصة الابن المسمى عمر): 407.134; (4) Prvoj kćeri pripada (حصة البنت): 203.567; (5) Drugoj kćeri pripada (حصة البنت): 203.567; (6) Trećoj kćeri pripada (حصة البنت): 203.567; (7) Četvrtoj kćeri pripada (حصة البنت): 203.567; (8) Petoj kćeri pripada (حصة البنت): 203.567; (9) Nedjeljivo (غير قابل از تقسیم ه): 5 akči.

Pečat:(nečitljiv)

ANALIZA DOKUMENATA

I - O hadži Ali-begu Grošiću i njegovim potomcima

Iako se ni u jednom od ova tri dokumenta doslovno ne navodi Ali-begovo prezime Groš-oglu (Grošić), njihovom analizom, utvrdio sam da se radi o Ali-begu Grošiću, čije je prezime navedeno jedino u spomenutoj muraseli kadije Muse. Iz trećeg dokumenta se vidi da je Ali-begov otac bio Dur-Ali, sin Abdulmennanov. Iz ovakve formulacije pouzdano se može

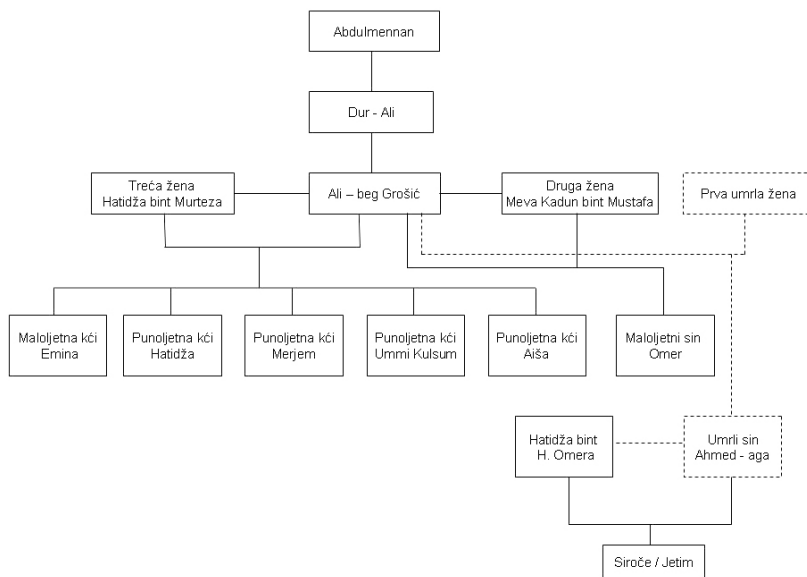
zaključiti da je Dur-Ali primio islam i da se pod imenom Abdulmennan krije njegovo nemuslimansko porijeklo, što se u potpunosti uklapa u Lopašićeve navode.²⁵ Da je mutesellim hadži Ali-beg, sin Dur-Alije, sina Abdulmennanova iz dokumenta o popisu i podjeli ostavine poslije njegova ubistva, identičan sa mutesellimom Ali-begom Grošićem iz murasele kadije Muse iz iste (1153/1740) godine, govori činjenica da na položaju mutesellima u Banjoj Luci, iste godine, nisu mogle biti dvije različite osobe sa istim imenom i da još pri tome obje budu ubijene. Osim toga, oba dokumenta je sačinio isti kadija Musa. Da je muhafiz Ali-beg iz prva dva dokumenta (v. br. A-101 i A-108) identičan sa mutesellimom hadži Ali-begom, sinom Dur-Alije, sina Abdulmennana iz trećeg dokumenta (v. br. A-4), i Ali-begom Grošićem iz murasele kadije Muse, vidi se po tome što se u popisu njegovih dugova²⁶ navodi i dug od 677 groša (162.480 akči) Čejvan-zade hadži Mustafi, a u vezi s osiguranjem zimmice za vojsku po nalogu (bujuruldiji) bosanskog valije Hekim-oglu Ali-paše. Moguće je da je ovakvih bujuruldija tokom 1737-1738. godine bilo više, ali se uvidom u gore spomenute deftere sa sigurnošću može tvrditi da ih je u 1738. godini bilo najmanje dvije i da se u obje Ali-beg navodi kao muhafiz Banje Luke.

U popisu direktnih nasljednika iza Ali-bega Grošića navode se dvije žene: Meva-kadun, kći Mustafe, i Hatidža, kći Murteze, maloljetni sin Omer, četiri punoljetne kćeri: Aiša, Ummi Kulsum, Merjem i Hatidža, te maloljetna kći Emina. Sina Omera rodila mu je žena Meva-kadun, a svih pet kćeri žena Hatidža. Iz popisa se ne vidi da li su punoljetne mu kćeri bile udate. Ali-beg Grošić je imao i treću ženu čije se ime ne navodi. Ona je u vrijeme popisa i podjele njegove ostavine bila među umrlima. Sudeći po visini *mehr-i muedžela* od 20.000 akči, koji je kao dug odbijen iz njegove ostavine, ona mu je, najvjerovatnije, bila prva žena. Meva-kadun, koja je na ime *mehr-i muedžela* dobila 12.000 akči, bila mu je druga, a Hatidža sa *mehrom* od 8.000 akči, treća žena. Iz pozicije pod br. 23 u 50. redu, a koja je navedena u odjeljku (*B Pasiva*), jasno se vidi da je hadži Ali-beg Grošić imao i sina Ahmed-aga, koji je u vrijeme podjele ostavine iza ubijenog mu oca, bio među umrlima. Sudeći po Ahmedovoj tituli aga, možemo pretpostaviti da je po zanimanju bio vojno lice i zapovjednik nekog roda vojske, najvjerovatnije u sastavu banjalučke utvrde. Njegovom maloljetnom djetetu (jetimu),

25 Vidi: Radoslav Lopašić, *Bibać i Bihaćka krajina - mjestopisne i poviestne crtice*, Matica hrvatska, Zagreb, 1890., str. 103.

26 Vidi dokumenat br. A-4, u dijelu označenom kao (*B-Pasiva*), red 54, pozicija br. 47.

čije se ime ne navodi, na ime duga iz zaostavine djeda mu Ali-bega Grošića, zaračunato je 22.787 akči. Prema poziciji br. 24 u istom redu, njegovoj majci Hatidži, kćeri hadži Omera, ženi Ahmed-aginoj i snahi hadži Ali-bega Grošića, na ime duga iz zaostavine svekra joj Ali-bega Grošića, zaračunato je 30.000 akči. Iz jednog drugog dokumenta²⁷ iz prve dekade mjeseca muharrema 1156. (25. februara - 6. marta 1743) vidi se da je zastupnik maloljetnog Omer-bega bio Omer-efendi, muž Meve-kadun, kćeri Mustafine.²⁸ To znači da se Meva-kadun poslije smrti prvog joj muža Ali-bega Grošića, preudala za kadiju Sim-zade Omer-efendiju²⁹ koji je, koliko je meni poznato, kao kadija službovao u više mjesta: Čelebi-Pazaru (Rogatici), Banjoj Luci, Tešnju, Kamengradu i Bihaću. To je sve što sam, na osnovu ovih dokumenata, o precima i direktnim potomcima banjalučkog mutesellima i muhafiza Ali-bega Grošića mogao saznati. Na osnovu navedenog, prikaz njegovih predaka i direktnih potomaka izgledao bi kako slijedi:

27 Vidi dokumenat koji se u Đumišića zbirci u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu vodi pod privremenim brojem A-750.

28 ... بوندن اقدم وفات ایدن الحاج علي بيك بن دور علي نام متوفانك صليبي صغير اوغلي عمر بيك قرارنده بيك يوز الي اوج ودرت وبش سنه سنه سنده حاصل اولان ذخائر ومحصولات وايرادات سائره ومصارفات معتبره سي قبل شرعدن وصيء منصوبه سي اولان والده سي ماوي قادون بنت مصطفى طرفندن وكيل مسجلي زوجي عمر افندي معرفتيه دفتر مفردات اوزره لدى الشرع الأنور...

29 O kadiji Sim-zade Omer-efendiji (Đumišiću) vidi opširnije u: Haso Popara, "Tri banjalučka arzuhala - prilog historiji Banje Luke", *Analī GH biblioteke*, knjiga XXVII-XXVIII, Sarajevo, 2008., str. 72.

II- O hadži Ali-begovom djelokrugu djelovanja

Iz uvodnog dijela ove radnje vidjeli smo da se vlast Ali-bega Grošića prostirala sve do Bišća. Iz dokumenata koja smo gore predstavili, vidi se da ta vlast nije proizlazila samo iz mutesellimske nego i iz muhafiske titule. Pored ove dvije službe, Ali-beg Grošić je, izgleda, sebi bio osigurao još dvije titule: dizdara banjalučke tvrđave i zapovjednika nad prvim džematom novih fariša. To se vidi iz pozicije br. 49 u 55. redu u odjeljku (*B Pasiva*). Ne znam da li je ove dvije posljednje službe (dizdara i age) bio uzurpirao ili je na njih bio privremeno postavljen bujuruldijska bosanskog valije Hekim-oglu Ali-paše, dok za njih ne dobije berate iz Carigrada. Naime, za aginsku službu, makar mu ona pripadala i po nasljedstvu, morao je prethodno podnijeti molbu kapetanu, a ovaj uputiti preporuku valiji, koji je to sve prosljeđivao sultanu, odnosno Porti. Budući da je to bilo ratno vrijeme i da je komunikacija sa Carigradom bila otežana, može se pretpostaviti da je ove dvije službe vršio na osnovu bujuruldijske bosanskog valije. Iz popisa njegovih dužnika i povjericilaca vidi se da je Ali-beg Grošić imao tijesne veze sa svim slojevima vojnog, političkog, administrativnog, ekonomskog i vjerskog života. Budući da je popis nastao neposredno poslije Bitke pod Banjom Lukom iz 1737. godine, za nas su posebno interesantna imena vojnih zapovjednika od kojih su, ako ne svi, onda bar neki, sigurno bili sudionici spomenutog boja. U popisu se, kao Ali-begovi dužnici, navode: Ibrahim-aga, kapetan Gradiške,³⁰ Ibrahim, aga džemata đonlija (gönüllü) i kapetan Banje Luke,³¹ Husejin, aga džemata đonlija³², Omer Fejzi-zade (Fejzić), odabaša,³³ Mustafa, odabaša,³⁴ Murat-aga, stari dizdar,³⁵ Daud, aga prvog džemata farisa, atik,³⁶ Šaškin Ibrahim-baša,³⁷ Abdullah, aga martoloza,³⁸ dok se kao njegovi povjerioci navode: Husejin, odabaša,³⁹ Derviš-beg, zapovjednik tobdžija⁴⁰ i Ibrahim-aga, zapo-

30 Vidi poziciju br. 349 (A-Aktiva)

31 Vidi poziciju br. 350 "

32 Vidi poziciju br. 351 "

33 Vidi poziciju br. 354 "

34 Vidi poziciju br. 359 "

35 Vidi poziciju br. 361 "

36 Vidi poziciju br. 362 "

37 Vidi poziciju br. 366 "

38 Vidi poziciju br. 368 "

39 Vidi poziciju br. 18 (B-Pasiva)

40 Vidi poziciju br. 28 "

vjednik tobdžija.⁴¹ Činjenica da se kao njegovi dužnici za džizju navode: Misirli mula Omer,⁴² Mahmud, ćehaja,⁴³ Mustafa, subaša,⁴⁴ Ibrahim-aga i Osman-aga⁴⁵ govore da mu je od vezira ili defterdara bilo povjereno sakupljanje džizje, taksita i drugih daća.

III-Vrijednost ostavine iza umrlog hadži Ali-bega

Opće je poznato da su položaji mutesellima, muhafiza, dizdara i vojnog zapovijednika (age), a možda i još neki, na kojima se Ali-beg Grošić nalazio, ekonomski bili veoma unosni. Zato ne treba čuditi što je iza sebe ostavio ogromno bogatstvo, kako u nekretninama i gotovini tako i po dugu sa čvrstim temesuk obveznicama. U svome posjedu je imao, čak, i pet robinja i jednog roba.⁴⁶ Isto tako, iz popisa imovine se da primijetiti da je i on imao mnogo dugova. Zanimljivo je da je i pored ogromnog bogtastva, u svome posjedu imao samo dvije knjige, i to jedan Mushaf i jedan En'am-i šerif. Prema popisu njegove ostavine, čisti ostatak za podjelu među nasljednicima, nakon odbijanja svih troškova i dugova, iznosio je 1.628.541 akću. Iz nekoliko pozicija⁴⁷ može se sa sigurnošću utvrditi da je tada 1 groš imao prometnu vrijednost od 240 akči i da se za 1 groš moglo kupiti trogodišnje bravče, a za 10 groša odraslo goveče. Ako se čisti ostatak za podjelu među nasljednicima pretvori u groše ($1.628.541 : 240 = 6.783,965$), vidjet ćemo da se za taj iznos moglo kupiti 6.784 trogodišnja brava ili 678,4 odraslih grla goveda. Uzme li se u obzir činjenica da je to bilo vrijeme najcrnijih dana u povijesti Bosne, pritisnute svakojakim nedaćama: glađu, ratnim stradanjima, epidemijama kuge, sušama i poplavama, taj iznos se čini još većim.

IV- Unutrašnje prilike u Bosni u doba Ali-bega Grošića

Slobodno se može reći da su u doba Ali-bega Grošića unutrašnje prilike u Bosni bile veoma teške. Pored ratnih stradanja na svim stranama⁴⁸, opće

41 Vidi poziciju br. 57 "

42 Vidi poziciju br. 341 (A-Aktiva)

43 Vidi poziciju br. 342 "

44 Vidi poziciju br. 336 "

45 Vidi poziciju br. 344 "

46 Vidi pozicije br. 237, 238, 254, 262, 328 i 329 u (A-Aktiva).

47 Vidi pozicije br. 46, 49 i 55 u (B-Pasiva).

48 Od 5.000 bosanskih spahija i 4.000 plaćenika koji su 1727. godine otišli na Perziju, sljedeće godine se vratio samo mali broj bolesnih i osakaćenih. Deset godina kasnije, 14. jula 1737. godine, u Oziji (Očakovu) u Rusiji izginula je gotovo sva bosanska

bijede i nestašice, Bosnom su se širile i epidemije raznih bolesti. Računa se da je za samo 10 godina na bojnopolju izginulo 20.000 Bošnjaka i da je isto toliko pomrlo od kuge. Lašvanin navodi da je u svakom većem mjestu umiralo oko 300 osoba dnevno.⁴⁹ U jednoj nedatiranoj bilješci,⁵⁰ po svojoj prilici iz toga vremena, stoji zapisano: "Od hadži mula Saliha iz Vidina sam dobio pismo u kome on piše da u Bosni vlada velika epidemija kuge. U Sarajevu se svaki dan klanja po 800 dženaza. Ispred Begove džamije obje sofe i dvorište sve do šadrvana su pune mrtvaca. Živi ne mogu stići da pokopaju umrle. Vlada velika nestašica hrane. Dućani su zatvoreni. U Saračima nema žive duše..." Stanje u Bosni tih godina, najbolje oslikava Muhlisija, koji u jednoj predstavi kaže: "Naša je zemlja krševita i planinska, pa je neplodna, a ovo nas što je ostalo pravi smo bijednici. Ne obazirući se na ono što su nam, Božijom odredbom, zadnjih četiri-pet godina usjevi donosili samo sjeme, ove je godine upravo u vrijeme žetve navalio neprijatelj, pa je usjeve na Krajini posve uništio. A kako smo bili u ratu sve do zime, nije nam ni na um padalo da sredimo žito i ljetinu ni na drugim stranama, pa je i ona još na zemlji propala. Tako se ne može ni po kakvu cijenu naći hrane, pa je našom zemljom zavladao glad. Ako Vaša milost ne podari iz Rumelijskog ejaleta toliko hrane koliko bi za 6 mjeseci bilo potrebno, i to: za 10.000 vojnika koji se popisuju u ovom pašaluku, za 10.000 vojnika sa strane i još za 30.000 vojnika, mi nismo ni na kakav način u stanju da se odupremo neprijatelju i da čuvamo carske granice."⁵¹ Salih Sidki, Muvekkit bilježi: "Početkom redžeba ili 18. oktobra 1149. godine (1736) na Lučindan, u Sarajevu i u kadilucima istočno od njega, namjesto kiše padao je snijeg u vidu crvene zemlje. Usljed velikih padavina, sve su vode i rijeke nadošle. Rijeka Drina zaplavila je kasabu Foču i šta god je bilo kuća, dućana i hanova oko nje, sve je srušila. Porušila je i odnijela čuprije u navedenoj kasabi i u kasabi Goražde. Te godine napadao je veliki snijeg, a kada se istopio mnoga je mjesta raznio i u crno zavio."⁵²

V-Umjesto zaključka

Prosto je nevjerovatno s kojom je preciznošću i umijećem kadija Musa sačinio ovaj popis. On samim svojim izgledom plijeni pažnju i izaziva div-

vojska od 8.000 ljudi pod zapovjedništvom Bećir-paše Čengića. Iste godine, bosanska vojska se, pod zapovjedništvom Hekim-oglu Ali-paše, nadljudskim naporima branila od napada austrijske vojske i uspjela izvojevati pobjedu pod Banjom Lukom.

49 Lašvanin, *Ljetopis...* o. c., str. 128.

50 Vidi rukopis br. R-384, fol. 49a, koji se čuva u Istorijском arhivu Sarajevo.

51 Handžić, *Bosanski namjesnik...*, o. c., str. 146.

52 Salih Sidki Hadžihuseinović, *Povijest Bosne I...*, o. c. str. 483.

ljenje čitaoca. Iako sadrži preko 430 pozicija, pisanih tako sitno da sam se u njihovom iščitavanju morao služiti lupom, popis je urađen krajnje korektno i pregledno. U ovom popisu nije zanemarena ni najmanja sitnica, kao što je, npr., kremen (čakmak-taš) čija je vrijednost bila samo 6 akči.⁵³ Svaki redak sadrži 7-10 pozicija, pri čemu je ispod svake pozicije navedena pojedinačna vrijednost u akčama, a na margini crvenim mastilom zbirna vrijednost svih pozicija iz toga reda. U pojedinim pozicijama količine su izražene u raznim mjerama za težinu i dužinu, a vrijednost u pojedinačnim cijenama, tako da je za izradu ovog popisa, pored poznavanja šerijatskog prava, bilo potrebno i solidno vladanje matematičkim operacijama: sabiranja, dijeljenja i množenja. Ako je meni trebalo dva dana da pomoću digitrona prekontrolišem tačnost navedenih iznosa, mogu samo zamisliti koliko je kadiji Musi trebalo vremena da to sve popiše, na javnoj dražbi procijeni vrijednost, sve sabere i izračuna, a onda po složenim šerijatskim propisima pravedno podijeli među nasljednicima?!⁵⁴ Dokumnat je podijeljen na dva dijela. U prvom dijelu, koji sadrži ukupno 371 poziciju, prvo je dat popis svih nekretnina, pokretnina i potraživanja od drugih lica, te konstatovano da je njihova ukupna vrijednost 3.113.478 akči. Potom su u 62 pozicije popisani svi troškovi, odbici i dugovi prema drugim licima, a zatim oduzeti od gore navedene vrijednosti cjelokupne ostavine, tako da je, na kraju, za podjelu među nasljednicima ostalo 1.628.541 akču, i to kako slijedi:

R. br.	Nasljednik	Alikvotni dio	Akči
1.	Prvoj ženi Mevi-kadun pripalo je	1/16	101.782
2.	Drugoj ženi Hatidži pripalo je	1/16	101.782
3.	Maloljetnom sinu Omeru pripalo je	4/16	407.134
4.	Punoljetnoj kćeri Aiši pripalo je	2/16	203.567
5.	Punoljetnoj kćeri Ummi Kulsum pripalo je	2/16	203.567
6.	Punoljetnoj kćeri Merjem pripalo je	2/16	203.567
7.	Punoljetnoj kćeri Hatidži pripalo je	2/16	203.567
8.	Maloljetnoj kćeri Emini pripalo je	2/16	203.567
--	Ukupno:	16/16	1.628.541
	Nedjeljivo:		5

53 Vidi poziciju br. 309.

54 Samo sam na nekoliko mjesta našao sitnije pogreške koje sam u ovom prijevodu označio tako što sam iznad navedenog iznosa na margini, stavio novi iznos sa podvučenom crtom.

Podjela je izvršena tako da je ženama pripalo po 1/16, sinu 4/16, a kćerima po 2/16. Podlogu za ovakvu formulu podjele među nasljednicima kadija Musa je našao u tekstu Kur'an: "A vama pripada - polovina onoga što ostave žene vaše, ako ne budu imale djeteta, a ako budu imale dijete, onda - četvrtina onoga što su ostavile, pošto se izvrši oporuka koju su ostavile, ili podmiri dug. A njima - četvrtina onoga što vi ostavite, ako ne budete imali djeteta; a ako budete imali dijete, njima - osmina onoga što ste ostavili, pošto se izvrši oporuka koju ste ostavili, ili podmiri dug."⁵⁵

Budući da je Ali-beg Grošić imao djece, ženama je, prema citiranom kur'anskom tekstu, pripala 1/8, a pošto su ih bile dvije, pripalo im je po 1/2 od 1/8, tj. po 1/16. Sljedeće pravilo u podjeli preostalih 14/16 između sina i 5 kćeri je nalogalo da podjela bude izvršena tako da sinu pripadne koliko dvjema kćerima, opet na osnovu kur'anskog teksta: "A ako su oni braća i sestre, onda će muškarcu pripasti dio jednak koliko dvjema ženskim."⁵⁶ Rješenje je bilo tako da sinu pripadne 4/16, a kćerima po 2/16, s nedjeljivim ostatkom od 5 akči.⁵⁷

Ključne riječi: Ali-beg Grošić, Banja Luka, mutesellim, muhafiz, dizdar, aga, Hekim-oglu, Ali-paša; Dur-Ali; Abdulmennan; Musa, kadija, defter, popis, ostavina, nasljednici.

Summary

Three unpublished documents about Banjaluka's
Mutesellim and Muhafiz Ali-bey Grošić
-contribution to the history of Banja Luka 1738-1740.

In the collection of Turkish documents which were donated two years ago to the Gazi Husrev-bey Library in Sarajevo, from the family Đumišić from Banja Luka, there are three documents related to Ali-bey Grošić. To our scholarly population up to now, it was only known that Ali-bey Grošić was a representative (*mutesellim*) from Banja Luka, who

55 Kur'an, *an-Nisa'*, 12, prijevod Besim Korkut.

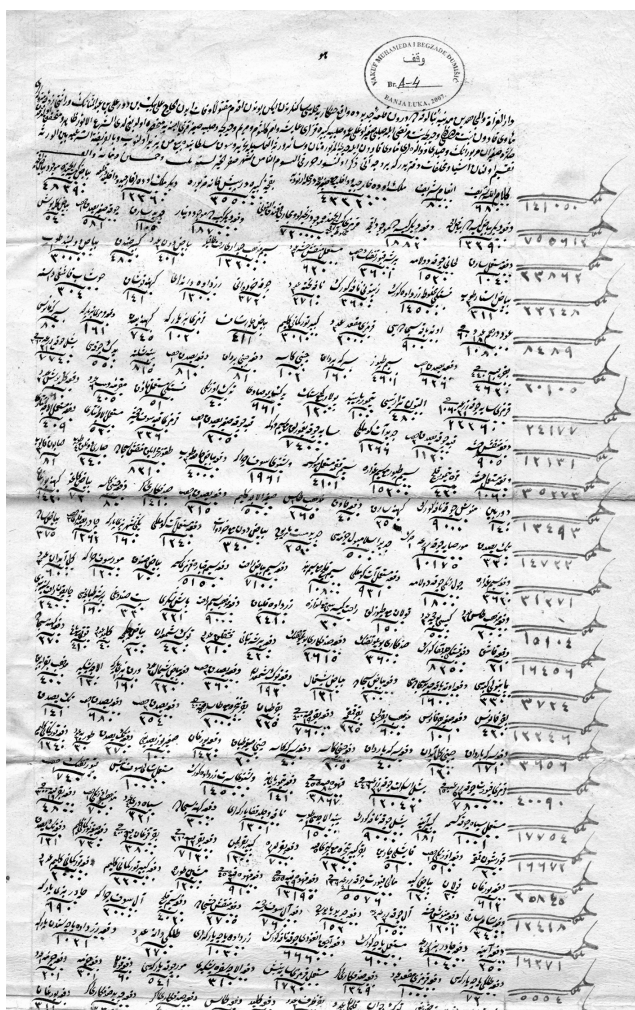
56 Kur'an, *an-Nisa'*, 176, prijevod Besim Korkut.

57 Što se tiče načina pisanja pojedinih riječi u ovom dokumentu, on je dosta neujednačen, posebno u zamjeni grafema س, ص, ك, چ, i tako da je riječ صرچه (staklo) pisana kao سرکه, riječ صایه (vrsta debele čoh) kao سایه, riječ تونج - توچ (tuč, mjedovina, bronza, mesing) kao توك, riječ صرت (leđa) kao سرت, riječ چوروك (čuruk, nezdrav) kao كوروك itd.

was killed on duty in 1740; that his killers ran away and that in permission (*murasela*) of *mufti* od Banja Luka (4. džumade-l-evvel 1153 / 28. july 1470) he was asked from the *imam* of *mahala* where family of the killers lived to be captured and expelled and their houses burned and destroyed. From these three unpublished documents, it is visible that Ali-bey's father was Dur-Ali, son of Abdulmenna, which refers to his Christian origin. In the first document (*defter*) which was written on 27. rebiu-levvel 1151 / 16. july 1737 by qadi of Banja Luka, Mehmed, in order (*buyuruldi*) of Bosnian governor of a province (*vali*) Hekim-ogly Gazi Ali-pasha, is mentioned accomodation and 1.000 sheep, 100 cattle and 150 *šinika* of barley for the need of tatars solders who fight against enemy. In the second document which was written by the same qadi on 13 rebiu-l-evvel / 16 july 1737, on directive of Hekim-ogly Gazi Ali-pasha, talks about acquisition of 300 cattle, 2.000 sheep and enough bread and hard biscuit (*peksimet*) and different pasta for needs of solders. Both of these documents were handed to Ali-bey Grošić to carry out executions, since he was in that time on duty of commander of fortress (*muhafiz*) of Banja Luka. Since all this was happening within one year from the battle of Banja Luka in 1737, one could predict that Ali-bey Grošić was directly participated or involved in that battle. In the third document which was made by qadi Musa (same qadi who directed the already mentioned *murasela*) on 8 sefar 1153 / 5 may 1740, and whose complete translation are given in Bosnian language, talks about distribution of his inheritance among Ali-bey successors: wife Meve Kadun, daughter of Mustafa and Hatidža, daughter Murtezine, underage son Omer, adult daughters: Aiša, Umi Kulsum, Merjem and Hatidža and underage daughter Emina. From this document it could be seen that Ali-bey Grošić, apart from being *mutesellim* and *muhafiz* of Banja Luka, was also a military commander (*dizdar* and *aga*). In this document as his employee are mentioned: Ibrahim-aga, capetein of Gradiška, the second Ibrahim, commander (*aga*) of unit – detachment *donlija* and capetein of Banja Luka, Husejin, aga of unit *donlija*, Omer Fejzi-zade (Fejzić), janitor in a large establishment (*odobaša*), Mustafa, *odobaša*, Murat-aga, old *dizdar*, Daud, aga the first unit of *faris*, Šašakin Ibrahim-basha, Abdullah, *aga martoloza*, and as his people of the trust is mentioned: Husejin, *odobaša*, Derviš-bey, artilleryman, Ibrahim-aga, artilleryman, Husein *odobaša*. The fact that names such as Misirli mula Omer, Mahmud, representative of vezir or high official (*čehaja*), Mustafa, superintendent (*subaši*), Ibrahim-aga and Osman-aga, was mentioned, show

that his duty was also collection of poll tax and other duties from *vezirs* and *defterdars*. One could predict that all or mostly mentioned persons above in this work were directly involved in the battle of Banja Luka in 1737.

Since all this record is similar to the inventory of one good well-stocked ethnographic museum and that has many important names from the military, political, economical, religious and cultural life of Banja Luka and wider Bosnian region from 1738 to 1740, it could be interesting for historians as well as ethnographers. The documents are held in the Gazi Husrev-bey Library in Đumišić collection under the temporary number: A-108; A-101 and A-4.

Faksimil
dokumenta
br A-4

